

၆၀
အိန္ဒိယ
အိန္ဒိယ
၂

มาร์ติน ลูเธอร์

แปลจาก

MARTIN LUTHER

By May McNeer and Lynd Ward,

By permission from the

Abingdon-Cokesbury Press, Nashville, Tenn., U.S.A.

กองคริสเตียนศึกษา

แห่ง

สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย

พิมพ์ครั้งที่ 2

กุมภาพันธ์ 1957

ข้อความเบื้องต้น

ชีวประวัติของมาร์ติน ลูเธอร์ ซึ่งชาตะเมื่อ 1483 และมรณะในปี 1546 ยังคงไม่หมดความซาบซึ้งและน่าตื่นเต้นไปเลย เขาเกิดมาในฐานะเป็นบุตรของกรรมกรบ่อถ่านหินที่ยากจน แต่ได้กลับกลายเป็นคนมีชื่อเสียงเด่นของชาติ และเป็นคริสต์ศาสนิกชนชั้นผู้นำ อิทธิพลของเขาไม่เพียงแต่ทำให้ทวีปยุโรปในสมัยของเขาตื่นเต้นเท่านั้น แต่ยังสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ เขาได้เป็นผู้ชนะเลิศคนแรกของการปฏิรูปฝ่ายโปรเตสแตนต์ ทั้งนี้เพราะการศึกษาอย่างสูง ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในพระศาสนาของเขา หนังสือของเขาซึ่งผลิตออกจากเครื่องพิมพ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ๆ ในสมัยนั้น ได้แพร่หลายไปทั่วภาคตะวันตก กล่าวกันว่าเขาทำงานมากเท่ากับงานของคนห้าคนรวมกัน

เขามีชื่อเสียงเด่นเพราะทำงาน 4 อย่างสำเร็จ

- (1) เขาแปลพระคัมภีร์ออกเป็นภาษาเยอรมัน หนังสือที่เขาแต่งขึ้นเป็นแบบฉบับและมาตรฐานของการประพันธ์ในภาษาเยอรมัน เขามีความรู้ในภาษาเยอรมันแตกฉาน และเป็นผู้วางหลักเกณฑ์การประพันธ์ของภาษานั้น เหมือนกับเชคสเปียร์วางหลักเกณฑ์ในภาษาอังกฤษ
- (2) อิทธิพลของเขามีอยู่เกี่ยวกับครอบครัวของชาวเยอรมันไม่อาจลบเลือนไปเสียได้ เขาได้วางตัวอย่างการเป็นสามีที่ดี และการเป็นบิดาที่เต็มไปด้วยความรัก พอใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของเขา
- (3) เขานิยมการเล่นดนตรี เขียนบทเพลงสรรเสริญ และส่งเสริมให้ใช้บทเพลงในการนมัสการของศาสนาคริสต์นิกายลูเธอรัน
- (4) งานชิ้นสำคัญที่สุดก็คือ การปฏิรูปความเชื่อ และพิธีกรรมนิกายลูเธอรัน เขาเป็นผู้ตั้งนิกายโปรเตสแตนต์คนสำคัญ คือ ได้เป็นผู้นำเอาการ นมัสการ และการปฏิบัติเกี่ยวกับ ความเชื่อของคริสเตียนสมัยเริ่มแรกกลับมาใช้อีก โดยมีแนวความคิดสำคัญ 2 ประการคือ (ก) มนุษย์ทุกคนเข้าเฝ้าพระเจ้าได้โดยตรงไม่จำเป็นต้องมีพระหรือคนกลางติดต่อให้ และ (ข) มนุษย์จะได้รับความชอบธรรมเพราะความเชื่อ

มาร์ติน ลูเธอร์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถรอบด้าน มีความกล้าหาญอย่างยอดเยี่ยม เป็นนักโต้วาทีที่เผด็จร้อน เข้มงวดต่อศัตรู และยังมีใจเมตตาต่อบุคคลธรรมดาสามัญและต่อเด็กเล็ก ๆ เขามักจะร้องเพลงคริสตมาสเพราะ ๆ ที่แต่งขึ้นเองให้เด็กฟัง เช่นเพลง “บนรางหญ้าข้างนอกห่างออกไป”

1. พระกุมารเยซูวางพระเสี้ยวอันนุ่มอ่อน

บนรางหญ้าข้างนอกห่างออกไปแทนเปลนอน

หมุดดาวในท้องฟ้ามองลงมาที่กุมาร

บรรทมหลับสนิทบนหญ้าแห้งแสนสำราญ

2. สัตว์เลี้ยงส่งเสียงก้อง พระกุมารตื่นขึ้นพลัน

แต่องค์พระคริสต์น้อยไม่ร้องให้ดังสนั่น

โอ้พระเยซูข้าพเจ้ารักพระองค์แรง

ทรงมองจากฟากฟ้าอยู่ด้วยข้าฯ จนรุ่งแจ้ง

3. องค์พระเยซูเจ้าขอทรงสถิตอยู่ด้วย

ใกล้ชิดข้าฯ อย่างห่าง ทั้งเมตตาการุณช่วย

ขอโปรดประทานพรเหล่าเด็กน้อยคอยป้องกัน

ช่วยตัดแปลงเหมาะเป็นศิษย์พระองค์ในสวรรค์

มาร์ติน ลูเธอร์

บุตรของกรรมกรเหมืองแร่ถ่านหิน

ลมหนาวพัดมาจากภูเขาสูงในประเทศเยอรมันนี่ พัดไปกระทบกระเบื้องสีแดงบนหลังคาบ้านที่ตั้งอยู่ตามถนนแคบ ๆ ในเมืองไอส์เลเบน ทำให้ชาวเมืองที่แข็งแรงต้องหนีเข้าไปผิงไฟในบ้าน

ลมพัดจัดจนเสื้อนอกของพวกที่กลับจากโบสถ์ กระพือแรง ชายคนที่อุ้มทารกน้อยมากก็เอาผ้าคลุมเด็กไว้แน่นพลางยิ้มอย่างภาคภูมิใจ

เหตุการณ์ที่กล่าวถึงนี่คือวันที่ 11 พฤศจิกายน 1483 ทารกน้อยนั่นคือบุตรชายหัวปีของนายแฮนส์และนางมากาเร็ต ลูเธอร์ เด็กผู้นี้เกิดในตอนกลางคืนก่อนวันนั้น แฮนส์และสหายของเขาอุ้มเด็กนี้กลับบ้าน เขาเดินก้มศีรษะเพื่อมิให้ลมปะทะแรงเกินไป เมื่อถึงบ้านแล้วก็ปิดประตู พวกเขานั่งไปชั้นบนแฮนส์เอาบุตรวางลงข้าง ๆ ภรรยาของเขา

“มากาเร็ต! เราตั้งชื่อบุตรของเราว่า มาร์ตินเถอะ เพราะเขาได้รับพิศมาในวันที่ระลึกของนักบุญมาร์ติน”

“ดีแล้ว, แฮนส์ ขอให้วิญญาณของนักบุญมาร์ตินปกป้องรักษาตลอดอายุขัยนานของเขาเถิด”

ครั้งแล้วแฮนส์และสหายก็กลับลงไปผิงไฟที่ชั้นล่าง ต่างก็ยินดีในการเกิดของบุตรของเขามาก ฝ่ายมากาเร็ตมองบุตรซึ่งกำลังหลับอยู่และคิดในใจว่าบุตรของตนจะเป็นอะไรในอนาคต แฮนส์และมากาเร็ตเป็นคนสามัญ แฮนส์เป็นบุตรชานาอิสระ บิดาของเขามีนาแปลงย่อม ๆ อยู่แปลงหนึ่ง บุตรของครอบครัวนี้ไปไหนมาไหนก็ได้โดยเสรี นับว่าเขาดีกว่าพวกทาสในสมัยนั้น ซึ่งตามกฎหมายแล้ว พวกทาสจะต้องทำนาของพวกขุนนางเป็นประจำ จะไปไหนไม่ได้และไม่มีค่าจ้างด้วย

เพราะบิดาเป็นคนยากจน ฉะนั้นแฮนส์จึงต้องไปทำงานรับจ้างขุดถ่านหินที่ในเมืองไอส์เลเบน ในขณะที่มากาเร็ตมองบุตรน้อยพลางก็คิดในใจว่า บางทีเด็กคนนี้เมื่อโตขึ้นคงจะเป็นกรรมกรขุดถ่านหินกระมัง แต่เธอก็บ่นเบา ๆ ว่า “ใครจะล่วงรู้ได้ว่า พระผู้เป็นเจ้าจะทรงให้เขาทำการสำคัญอะไรบ้าง”

ลมวันนี้แรงมาก พัดมากระทบหลังคา ดูประหนึ่งว่าจะทำลายบ้านให้พังลง เสียงลมนั้นครางเหมือนแม่คหมีที่ออกมาจากคอกภูเขาใหญ่ และพัดมากระทบเด็กน้อยด้วย คนในสมัยนั้นยังเชื่อในเรื่องภูตผีปิศาจอยู่มาก แม้มากาเร็ตเองจะเป็นคนที่เคร่งในศาสนาแต่ก็เชื่อในเรื่องผีอยู่มาก รุ่งขึ้นเธอก็ต้องเอาเงินไปจ้างบาทหลวงให้สวดอ้อนวอนนักบุญมาร์ตินเพื่อให้คุ้มครองเด็ก

เมื่อมาร์ตินอายุได้ 6 เดือน บิดามารดาจึงได้อพยพไปอยู่ยังเมืองแมนส์เฟลด์ เพราะแฮนส์เห็นว่าทำงานอยู่ที่เมืองไอส์เลเบนได้เงินน้อย ถึงตั้งใจจะลองไปหางานทำที่เมืองแมนส์เฟลด์ อาจได้รายได้ดีกว่านี้

ครอบครัวนี้ได้มาอยู่ที่บ้านเล็ก ๆ ใกล้เหมืองแร่ในเมืองนี้ แฮนส์ต้องทำงานหนัก ชุคแร้ได้แล้ว ยังต้องขนแร่ขึ้นไปยังเตาถลุงแร่ด้วย มากาเร็ตก็ต้องทำงานบ้านตลอดวัน เพราะครอบครัวมีบุตรเพิ่มขึ้น อาหารก็แทบจะไม่พอรับประทาน

มาร์ตินช่วยมารดาทำงานบ้างเล่นกับน้องเล็ก ๆ บ้าง บางวันก็เข้าป่าไปหาฟืนกว่าจะกลับบ้านก็เป็นเวลาพลบค่ำ เขาชอบฟืนเดินตามมารดา ส่วนมากาเร็ตนั้นก็แบกฟืนเสียนเงินหลังจก

แฮนส์กลับถึงบ้านค่ำทุกวัน หน้าตามอมไปด้วยถ่านหิน หลังจากล้างหน้าล้างตาที่ข้างครัวแล้วก็ลงนั่งรับประทานอาหารพร้อมกัน ตามปรกติมิชมนมปังดำ ถั่วต้มและหางนํ้านมเท่านั้น นาน ๆ จึงมีอาหารดีเป็นพิเศษเสียครั้งหนึ่ง เขาใช้มีดตัดก้อนเนยแข็งและใส่กรอกออกเป็นชิ้นบาง ๆ แจกเด็กคนละชิ้น เขาพอใจที่เห็นพวกลูก ๆ ต่างจ้องมองอาหารพิเศษกันตาโพล่ง

ภายหลังอาหารแล้วมาร์ตินก็มานั่งอยู่ที่ม้าเตี้ย ๆ เพื่อฟังข่าวที่บิดาของเขาเล่า ส่วนบิดานั้นมีมือถือถ้วยเบียร์มาหนึ่งถ้วยก็นั่งลงใกล้เตาผิงไฟ เล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เขาได้รู้ได้เห็นมา

พออายุได้เจ็ดปี มาร์ตินก็เริ่มไปโรงเรียนที่โบสถ์ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ บ้าน ครั้งแรกเขาต้องขี่คอเด็กโต ๆ ไป ต่อมาก็ขี่ม้า แต่ไม่ช้าเขารู้สึกว่าโรงเรียนนั้นไม่ใคร่จะน่าเรียน เพราะนักเรียนจะต้องนั่งเรียนในห้องมืด สกปรก อากาศก็เย็นจัด เด็กก็ท่องบ่นไปตามที่ครูว่านำ แต่ครูไม่เอาใจใส่เด็กจะเรียนหรือไม่ก็ไม่สนใจ

พวกบาทหลวงก็มีได้สอน เขาจ้างเด็กนักเรียนจากมหาวิทยาลัยที่เดินท่องเที่ยวไปมาให้สอนแทน เงินค่าจ้างก็น้อยไม่เพียงพอที่ครูจะซื้ออาหารรับประทาน การเรียนสมัยนั้นมี 3 วิชาเท่านั้น คือ คณิตศาสตร์ ภาษาลาติน และภาษากรีก

มาร์ตินสนใจในการเรียนมาก ในฤดูหนาวเขาตั้งหน้าตั้งตาเรียนตลอดวัน เขาอยากจะเข้าใจภาษาลาตินให้ดีขึ้น เพราะเป็นภาษาที่คนฉลาดและคนสำคัญใช้กัน เป็นภาษาที่ใช้ในมหาวิทยาลัยและในโบสถ์ แต่พอถึงฤดูร้อนเขาก็เพลินดูนกนางแอ่นที่บินออกจากอิตาลีในทางภาคเหนือ เพลินอยู่กับธรรมชาติที่เขามองเห็นตามหน้าต่าง เขาสูดอากาศไอน้ำที่ขึ้นมาจากดินเพลินอยู่

ในขณะที่เขามองออกไปทางหน้าต่างเพลินนั่นเอง ก็มีไม้อันหนึ่ง ฟ้าตกลงมาบนศีรษะของเขา โดยแรง พร้อมกับเสียงครุฑูดอย่างกระโชกกระชากว่า “มาร์ติน ลูเธอร์! จงยืนขึ้น ฉันจะต้องเขียนเธอ 15 ที เพราะเกียจคร้าน” แล้วครุฑก็ใช้แซ่หนึ่งหวดที่ขาของเขาเสียงดัง เคียว! เคียว!... โดยปรกติ มาร์ติน

และสหายของเขากลับไปบ้านค้า ๆ และมีผลตามหัวและตามขาเสมอ บางคราวครูเก็บการทำโทษรวม ๆ กันไว้หลาย ๆ วันจึงจะลงโทษเสียครั้งหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้มีผลตามร่างกายมาก

มาร์ตินและเพื่อน ๆ ไม่มีใครเอาใจใส่ในผลที่ถูกเขียนนัก พอโรงเรียนเลิกเขาก็ออกวิ่งไล่กันกลับบ้าน เพื่อน ๆ ตะโกนบอกให้มาร์ตินร้องเพลง มาร์ตินร้องเพลงเยอรมันได้ เด็กอื่น ๆ ก็ร้องตามบ้าง เขามีเสียงเพราะ เมื่อพวกเขาทลวงรู้เข้าจึงเอาไปร้องเพลงประจำโบสถ์ เขากับเด็กอื่น ๆ ไปร้องเพลงตามบ้านต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับอาหารมื้อเย็นสำหรับครูและนักเรียน

เย็นวันหนึ่งมาร์ตินพูดกับบิดาว่า “วันนี้มีครูใหม่คนหนึ่งมาจากกรุงโรม มาสอนที่โรงเรียน ท่านสันตะปาปาที่กรุงโรมเป็นเจ้าใหญ่หรือคุณพ่อ?”

บิดาตอบว่า “สันตะปาปาเป็นใหญ่ฝ่ายศาสนา และจักรพรรดิแมกซิมิเลียนเป็นใหญ่ทางฝ่ายบ้านเมือง”

มาร์ตินพูดขึ้นว่า “แต่มีไซเป็นใหญ่ทั่วโลกครับ คุณพ่อ ครูสอนว่าในประเทศอังกฤษก็มีกษัตริย์ปกครอง ประเทศฝรั่งเศสก็มีกษัตริย์ และในประเทศเยอรมันก็มีเจ้านายปกครองหลายองค์”

บิดาตอบ “ถูกแล้วมาร์ติน พวกเจ้านายและขุนนางมีปราสาทราชวังและมีกองทหารหนุนหลังปกครองเราอยู่ แต่เขาก็อยู่ภายใต้อำนาจของสันตะปาปา และมหาจักรพรรดิ”

ครั้นแล้วมาร์ตินก็ขึ้นไปยังห้องชั้นบน เพื่อไปนอนนิกฝันถึงพวกเจ้านายขุนนางและอัศวินต่อไป

เมื่อมาร์ตินค่อย ๆ โตขึ้น ก็ค่อยมีอาหารรับประทานบริบูรณ์ขึ้นด้วย บิดาของเขาก็มีรายได้จากการทำเหมืองแร่ดีขึ้นมา จึงคิดจะสร้างเตาถลุงแร่ขึ้นเอง เวลานี้มาร์ตินมีเครื่องนุ่งห่มบริบูรณ์แล้ว และมารดาของเขาไม่ต้องไปเดินหลังขดหลังงอนพินอีก เขาซื้อพินจากพวกที่ตัดพินขาย

แฮนส์เป็นบิดาที่เข้มงวด และมาการีต ก็เป็นมารดาที่กวดขัน ถ้าบุตรทำผิดเล็กน้อยก็ลงโทษทันที ครั้งหนึ่งมาร์ตินถูกเขียนเพราะเอาผลไม้ไปรับประทานโดยไม่ขออนุญาตจากมารดาเสียก่อน กระนั้นบิดามารดาก็ขยับขันแข็งหาเงินเพื่อส่งบุตรไปโรงเรียน เขาเห็นว่ามาร์ตินเป็นคนมีปัญหาและรักการเรียน เขาไม่ต้องการให้มาร์ตินทำงานหนักในเมืองแร่ เขาต้องการให้มาร์ตินเป็นหมอกฎหมาย เพื่อจะได้นำชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่ตระกูล

ชีวิตในครอบครัวนี้เต็มไปด้วยหน้าที่ต่าง ๆ ประการแรกคือ หน้าที่ต่อพระเจ้า มาร์ตินได้รับการอบรมว่าพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่จะทรงยุติธรรมเฝ้ารักษาอยู่ และพระเจ้าองค์นี้แหละจะบันดาลให้ฟ้าผ่าเด็กที่ทำบาป แม้แต่เพียงเล็กน้อย มาร์ตินเชื่อว่า แม้เขาจะปฏิบัติตามที่ถูกอบรมมาสักเพียงใดก็ตาม ในสายพระเนตรของพระเจ้าเขายังเป็นคนบาปอยู่ ต้องขอให้นางมาเรียและนักบุญต่าง ๆ ช่วยเหลือจึงจะได้รับ

การยกโทษแห่งความผิดบาป ทั้งนี้เพราะคริสตจักรโรมันคาทอลิกสอนดังนั้น และเป็นความเชื่อของคน
ทั่ว ๆ ไปด้วย

คนในสมัยนั้นกลัวความชั่วมาก เขาเชื่อว่าตามป่าดงที่มืดและมีผีและหมีอยู่มาก จนมาร์ตินก็เชื่อว่าผี
ร้ายแอบซ่อนอยู่ที่มืด ๆ ทั่วไป เขาได้ยินมารดาบ่นเสมอว่าเวลาที่เจ็บแขน ปวดแขนบ่อย ๆ เป็นเพราะ
หมีผีทำให้เป็นอย่างนั้น และหมีผีที่นี้ก็คือ เพื่อนบ้านใกล้เคียงคนหนึ่งนั่นเอง

บางวันอากาศแจ่มใส มาร์ติน ก็หยอกล้อเล่น สนุกสนานกับเพื่อน ๆ เขาชอบร้องเพลงมากเป็น
พิเศษ เวลาร้องเพลงตาของเขาลุกโผลงด้วยความสุข ลืมความหิว ความหนาว ความบาป เขาร้องเพลงที่
ได้เรียนมาจากโบสถ์

ร้องเพลงแลกเปลี่ยนกับอาหาร

เย็นวันหนึ่งหลังจากเลิกทำงานแล้ว บิดาก็นั่งลงที่เก้าอี้พนักสูงเพื่อผิงไฟ และหันมามองบุตรคนหัวปีด้วยความคิดคำนึงบางอย่าง พลาดพูดว่า

“มาร์ติน เจ้าก็อายุ 14 ปี เกือบจะเป็นผู้ใหญ่แล้ว บางทีเจ้าเรียนจบหลักสูตรของโรงเรียนนี้แล้ว พ่ออยากจะให้เจ้าไปเรียนต่อที่อื่น”

มาร์ตินตอบว่า “ผมจบมานานแล้ว เดี่ยวนี้ผมช่วยสอนบทให้เด็กอื่น ๆ ทำให้เขาไม่ต้องถูกเขียน”
“พ่อก็คิดเช่นนั้นเหมือนกัน อีกสัก 2-3 ปี พ่อจะส่งเจ้าไปเรียนที่มหาวิทยาลัย แต่เดี๋ยวนี้เงินยังไม่พอ เพราะยังเป็นหนี้ซื้อเตาถลุงเหล็กเขาอยู่ แต่พ่อทราบว่ามีโรงเรียนของบาทหลวงฟรานซิสแกน ซึ่งเก็บค่าเล่าเรียนไม่สูงกว่าโรงเรียนที่เจ้าเรียนอยู่เดี๋ยวนี้ พ่อได้ปรึกษากับท่านบาทหลวงและบิดาของเพื่อนเจ้า คือ จอห์น ไรนิเก และจะได้ฝากเจ้าไปพร้อมกับเขาทีเดียว”

มาร์ตินดีใจมากที่จะได้ไปเล่าเรียนที่เมืองแมกดิเบิร์ก เด็กทั้งสองก็เตรียมตัวจะออกเดินทางเช้าตรู่วันหนึ่ง มารดาห่ออาหารส่งให้มาร์ตินเพื่อเอาไปรับประทานตามทาง บิดาและน้องซึ่งเตรียมตัวจะไปยังเตาถลุงแร่ก็ได้มาส่งเขาก่อนที่จะออกเดินทาง

เมื่อได้ยินเสียงจอห์นตะโกนร้องเรียก มาร์ตินก็ยังนั่งอยู่ เขารู้สึกว่ายังเป็นผู้ใหญ่ไม่พอ เพราะยังคิดถึงบ้านอยู่ และกลัวว่าอีกนานกว่าจะได้กลับบ้าน แต่เขาก็แข็งใจกล่าวคำอำลาบิดา มารดาและน้อง ๆ เพื่อเดินทางไปพร้อมกับเพื่อนมุ่งหน้าไปศึกษา

แต่ในใจของเด็กทั้งสองยังคิดถึงบ้านอยู่ตลอดเวลา เมื่อเดินไปสักพักใหญ่ แสงแดดก็ร้อนจัดยิ่งขึ้นทุกที มีแต่เสียงนกร้องเพลงอยู่ในกอหญ้าตามทุ่งนา

ต่อมาได้ผ่านหมู่บ้านหลายแห่ง ทุกกระท่อมมีรั้วผึ้งและเรือนนกพิราบ เด็กทั้งสองตกใจ เมื่อเดินมาถึงที่แขวนคอกคนและที่ทรมานคน ซึ่งมีอยู่ประจำทุกหมู่บ้าน ที่ทรมานนั้นทำเป็นช่องสำหรับใส่แขนและขามิให้คนที่ถูกลงโทษคืนได้ ส่วนที่แขวนคอกนั้นยังมีศพแขวนอยู่เรียงราย เพราะในสมัยนั้นบรรดาคนที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นทาสของขุนนาง เมื่อทาสคนใดลักฟืนเพียงคุ่นเดียว ก็จะถูกจำจองในที่ทรมานหลาย ๆ วัน ถ้าทาสคนใดจับกระต่ายในป่าของขุนนางมากินจะต้องถูกแขวนคอถึงตาย

แม้แดดจะร้อนจัดในวันนั้น เด็กทั้งสองก็ยิ้มต้อนรับ เมื่อหญิงชานาร้องตะโกนอวยพรว่า “ขอให้พระเจ้าอวยพรและให้เจ้าทั้งสองเดินทางไปโดยสวัสดิภาพ”

เมื่อรู้สึกหิวก็หยุดลงริมลำธารเพื่อพักรับประทานอาหารที่มารดาห่อให้มา มาร์ตินและจอห์นจะต้องเดินทางเป็นระยะทาง 50 ไมล์ จึงจะถึงเมืองแมกดิเบิร์ก อาหารที่คิดตัวมาไม่พอ เขาจำเป็นต้องไปร้องเพลงตามหมู่บ้านที่ผ่านไป ชาวบ้านก็ชอบใจให้ใส่กรอกและขนมปัง

ระหว่างทางที่เขาทั้งสองได้เดินผ่านมา เขาพบผู้เดินทางอื่น ๆ หลายคน มาร์ตินประหลาดใจ เมื่อได้เห็นพวกอัศวินขี่ม้าอย่างหรรษาผ่านไป อัศวินคนหนึ่งมีคนใช้แต่งตัวด้วยสีม่วง, สีแดงเข้ม 12 คน เป็นบริวารตามไป เด็กทั้งสองได้พบชายชราถือไม้เท้าเดินทางกะโผลกกะเผลก จึงถามว่าอัศวินนั้นคือใคร ชายชราตอบว่า ผู้นั้นบางทีคงจะเป็นเจ้านายผู้หนึ่งที่จะไปเยี่ยมท่านมหาสังฆราชาหลานเฮย์! เจ้านายผู้นี้ก็เหมือนกับเจ้านายอื่น ๆ เหมือนกัน ท่านมหาสังฆราชาอยู่ในวังที่เมืองแมกคิเบิร์ค ท่านเป็นคนสำคัญมาก เวลาจะกินอาหารจะต้องมีทหาร 12 คน เป้าเตรบรรเลงด้วย”

บางทีเด็กทั้งสองก็มีผู้เดินทางอื่น ๆ ร่วมเดินทางไปด้วย เกวียนบางเล่มก็มีบาทหลวงนั่งไปด้วย พวกพ่อค้าขี่ม้าวิ่งห้อยไป บางทีก็มีทหารม้า แต่งตัวสวย สวมหมวกขนนก สวมเสื้อกำมะหยี่ นุ่งกางเกงสีคือ ข้างหนึ่งสีเขียวใบไม้ อีกข้างหนึ่งลายสีเหลือง

เมื่อทั้งสองคนมาถึงเมืองแมกคิเบิร์ค ก็รู้สึกเมื่อยล้ามาก พร้อมทั้งหิวกระหายเป็นกำลัง เดินไปพลางก็หยุดพักอยู่อะไร ๆ ที่เปลกตา เวะถามชาวเมืองถึงวัดที่ตนจะไป เขายังไม่เคยเห็นเมืองใหญ่เช่นนี้มาแต่ก่อนเลย เทียวหาอยู่จนดึกจึงได้ไปถึงโรงเรียนที่เขาจะต้องอยู่เล่าเรียนต่อไปจนครบหนึ่งปีเต็ม

การมาอยู่กับบาทหลวงฟรานซิสกันนี้ก็แสนจะลำบากมาก ดีแต่ว่ามีครูสอนคิดว่าที่แมนส์เฟลด์ ทั้งสองคนทราบว่านักเรียนจะต้องหาเลี้ยงตนเอง ฉะนั้นจอห์นและมาร์ตินจึงต้องไปเที่ยวขออาหารตามบ้านในเมือง หรือมีจะนั้นก็ต้องร้องเพลงตามประตูบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนกับอาหาร

วันหนึ่งอากาศหนาว มาร์ตินกับเด็กอีก 4 คน ขึ้นตัวสั้นอยู่ที่บันไดประตู เขามองเห็นชายผู้หนึ่งเดินผ่านไป เป็นคนรูปร่างผอมมีแต่กระดูก แต่งตัวอย่างบาทหลวงแบกกระสอบใบหนึ่งจนตัวเอง

มาร์ตินถามว่า “บาทหลวงคนนี้เป็นใคร ไม่เห็นเหมือนบาทหลวงอื่น ๆ ในวัดนี้เลย”

จอห์นตอบว่า “ไม่เคยได้ยินชื่อเจ้าชายแห่งแอนแฮลท์บ้างหรือ? เขาไปเที่ยวขออาหารมาให้แก่นกคอดอยาก เขาทำเช่นนี้ คงจะได้ไปสวรรค์” ขณะที่จอห์นพูดอยู่นี้ ท่านบาทหลวงหลังโกงผู้นั้นก็หันมามองดูพวกเด็ก ๆ แล้วก็เดินต่อไป ต่อมาไม่ช้ามาร์ตินก็ทราบว่าท่านเจ้าชาย แห่งแอนแฮลท์ ดายเสียแล้ว ทำให้เขารู้สึกเศร้าสลดใจและคิดคำนึงถึงท่านว่า ท่านผู้นี้แหละ เป็นผู้ชอบธรรมที่แท้จริง

เมื่อได้เรียนอยู่ที่แมกคิเบิร์คหนึ่งปีแล้ว บิดามารดาก็ส่งเขาไปเรียนต่อที่ไอเซนนัซ เพราะมีญาติทางฝ่ายมารดาอยู่ที่นั่น มาร์ตินจึงเดินทางกลับบ้าน (50 ไมล์) แต่เพียงผู้เดียว เมื่อพักอยู่ที่บ้านเพียงพอแล้ว เขาก็เดินทางไปสู่เมืองไอเซนนัซ

ไอเซนนัซเป็นเมืองสวยงามและมีชื่อเสียง มีปราสาทหิน ชื่อปราสาทวอทเบิร์ก ตั้งอยู่บนภูเขาเหนือเมือง เป็นที่ ๆ นักบุญ เอลิซาเบทแจกขนมปังให้คนอนาถา ครั้งหนึ่งมีสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้นใน

ปราสาทนี้ คือเมื่อสามใจร้ายห้ามมิให้เอลิซาเบทแจกอาหารคนยากจน ขนมปังก็กลายเป็นกุหลาบ ทำให้เธอไม่ต้องรับโทษจากสามิ

ในโรงเรียนที่เมืองนี้ มาร์ตินได้พบครูที่มีลักษณะแตกต่างกับครูที่ตนเคยผ่านมาแล้ว ครูคนนี้ได้แสดงทักษะทางสติปัญญาใหม่ให้แก่มาร์ตินเมื่อเช้าวันหนึ่ง ในขณะที่นักเรียนกำลังนั่งคอยอยู่ ครูผู้นี้มีชื่อว่า ทริโบนิอัส ได้เข้ามาในห้องเรียน ถอดหมวกออกแล้วก็มึนศีรษะเคารพนักเรียน เพื่อนครูคนหนึ่งถามว่า “ทำไม ท่านก็มึนหัวให้เด็กโง่ ๆ เหล่านี้”

ครูจึงตอบว่า “ข้าพเจ้าก็มึนหัวให้นักปราชญ์อนาคตของประเทศเยอรมันต่างหาก”

มาร์ตินคงร้องเพลงเพื่อแลกเปลี่ยนอาหารต่อไป เขาชอบร้องเพลงมาก คว่าถูงใส่มือแล้วไปกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน

เย็นวันหนึ่ง เมื่อมาร์ตินกับเพื่อนของเขาไปร้องเพลงตามบ้านต่าง ๆ ก็มาหยุดอยู่ที่บ้านหลังหนึ่งในถนนเซนตยอร์ช เป็นถนนที่มีบ้านผู้ดีหลายหลัง เด็ก ๆ ชอบพากันมาที่บ้านนี้ เพราะนายคันทซ์คือตากับภรรยาเคยให้ขนมปัง ไข่กรอก และเนยแข็งแก่เด็กทุก ๆ คนเสมอ วันนี้เมื่อร้องเพลงจบแล้ว มาร์ตินก็ยิ้มให้หญิงอ้วนเตี้ยท่าทางร่าเริงผู้หนึ่ง เธอก็ยิ้มตอบ พลางถามว่า “พ่อหนุ่ม เธอชื่ออะไร?”

มาร์ติน “ประทานโทษ ผมชื่อมาร์ติน ลูเธอร์ครับ”

เจ้าของบ้านก็พูดว่า “มาร์ติน ลูเธอร์ และเด็กอื่น ๆ เข้ามาผิงไฟในบ้านเถอะ”

เด็ก ๆ เดินไปเข้าไปอย่างเงิบ ๆ เห็นเตาไฟสีเขียว คงมีไฟติดอยู่ ได้กลิ่นเนื้อย่างและขนมปังภายในห้องนั้น ก่อนที่พวกเด็ก ๆ จะลากลับไป นางคันทซ์ได้สนทนากับมาร์ติน เธอทราบจากเพื่อน ๆ ของมาร์ตินว่าครูชมเชยเขามาก นางก็เชิญให้มาที่บ้านนางอีก ต่อมาไม่นานนักมาร์ตินก็ได้รับเชิญให้มาพักอยู่กับครอบครัวของคันทซ์

ตั้งแต่นั้นมามาร์ตินก็ค่อยมีความสุขขึ้นในชีวิต นางคันทซ์คอยเอาใจใส่ให้เขามีเสื้อผ้าที่อบอุ่น มีอาหารเพียงพอบำรุงร่างกายและมีการเล่นสนุกสนานกับพวกเพื่อน ๆ ด้วยการเอาใจใส่ของครูที่แท้จริง การเล่าเรียนของมาร์ตินก็ก้าวขึ้นโดยรวดเร็ว เขาดีอกดีใจมากที่มีโอกาสได้เล่าเรียน การเรียนก็ดีกว่าเด็กอื่น ๆ ครูทริโบนิอัสก็ยกย่องชมเชยเขามาก

ในไม่ช้ามาร์ตินก็มีเพื่อนหลายคน เขาร่าเริงและสวยงามขึ้น พร้อมกับมีความคิดและขยันขันแข็งในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้นด้วย เขากับเพื่อนพากันไปชมปราสาทวอทเบิร์ก เทียวตกปลาตามลำธารและเล่นกีฬาตามถนนหนทาง และร้องเพลงเสมอ บัดนี้เขาร้องเพลงได้ดีในคณะร้องเพลงประจำโบสถ์ ในเวลาค่ำคืนเขาสอนเพลงที่เขาจำได้ให้แก่ เฮนรี คันทซ์ บุตรชายของเจ้าของบ้าน

มาร์ตินได้อยู่ในเมืองไอเซนนัช 4 ปี ต่อไปเขาจะต้องไปเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในเมืองเอเฟิลท์ เขามีความเสียใจที่จำต้องจากไป เขากล่าวแก่นางคือตว่า “เมืองไอเซนนัชเป็นเมืองที่ผมชอบมาก ถ้าผมมีอายุร้อยปีก็คงจะชอบอยู่ตามเดิม”

ศึกษาในมหาวิทยาลัย

มาร์ตินอายุได้ 18 ปี เมื่อไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเมืองเออเฟิลท์ บิดาของเขามีความภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสส่งบุตรเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย เตาถูงแร่ทำรายได้ให้แก่เขามาก และเขามีความปรารถนาที่จะให้บุตรชายหัวปีเป็นนักกฎหมายที่มีชื่อเสียง มาร์ตินอาจไม่มีเงินมากมายสำหรับไปใช้ที่มหาวิทยาลัย แต่ก็มีพอสมควรที่จะทำให้เขามีความสุขได้

มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ใหม่สำหรับมาร์ติน ตอนแรกรู้สึกเปล่าเปลี่ยวใจเพราะยังไม่ใครรู้จักนักเรียนอื่น ๆ เขาอนพักที่หอพักเซนต์ยอร์ช และได้รู้จักกับนักเรียนที่มาจากตุรินเกียบางคน

มาร์ตินเป็นคนเตี้ย ลำ มีตาเป็นประกาย แต่งตัวสวยงามเหมือนกับนักเรียนอื่น ๆ เขานำเอาดาบมาฝึกวิธีฟันดาบด้วย เขาสวมหมวกติดหางนกงม ๆ เขาชอบร้องเพลงเสียงดัง เขาซื้อพิณมาคิดเล่นเวลาร้องเพลง พวกเพื่อน ๆ พวกนี้มาร้องเพลงเล่นดนตรีและสนทนาปราศรัยกันเสมอ

มาร์ตินมีความสนใจในวิชาที่เล่าเรียนมาก บรรดาอาจารย์ก็รู้ว่าไม่มีนักเรียนคนใดจะได้แข่งกับความจัดเจนและความสามารถของมาร์ติน ลูเธอร์ได้เลย ในปีแรกนี้ส่วนมากเขาศึกษารรรณคดีโรมันและวิชาปรัชญา

วันหนึ่งมาร์ตินและเพื่อนได้เดินไปเที่ยวเล่นในป่าใกล้ปราสาทอทเบอร์ก เขาร้องเพลงไปพลางและรำดาบไปพลาง เผอิญมาร์ตินสะดุดและล้มลงทำให้มีดาบแทงถูกที่เท้า เขารู้สึกเจ็บปวดเป็นกำลัง พวกเพื่อน ๆ จึงช่วยกันพยุงเขาขึ้นเกวียนพากลับเข้ามาในเมือง นายแพทย์ได้ทำแผลให้ เท้าของเขาบวมมาก และเจ็บจนเกือบจะสิ้นชีวิต

ในขณะที่เขาเป็นไข้นอนครางอยู่ เขาลืมตาขึ้นก็แลเห็นบาทหลวงชราคนหนึ่งนั่งอยู่ใกล้เขา บาทหลวงยิ้มและพูดค่อย ๆ ว่า “จงทำใจให้สบายเถิด ลูกเอ๋ย, เธอยังไม่ตายเดี๋ยวนี้ เพราะพระเจ้าจะทรงทำให้เธอเป็นใหญ่เป็นโตต่อไป เพื่อจะได้ช่วยคนอื่น ๆ ให้มีความสุข”

อีกหลายวันต่อมาก็หายไข้ ส่วนบาดแผลนั้นหายช้ำมาก แล้วเขาก็เริ่มเข้าห้องเรียนตามเดิม เขาต้องเรียนหนักขึ้นเพราะป่วยไปเสียนาน พอสิ้นปีหนึ่งเขาก็ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

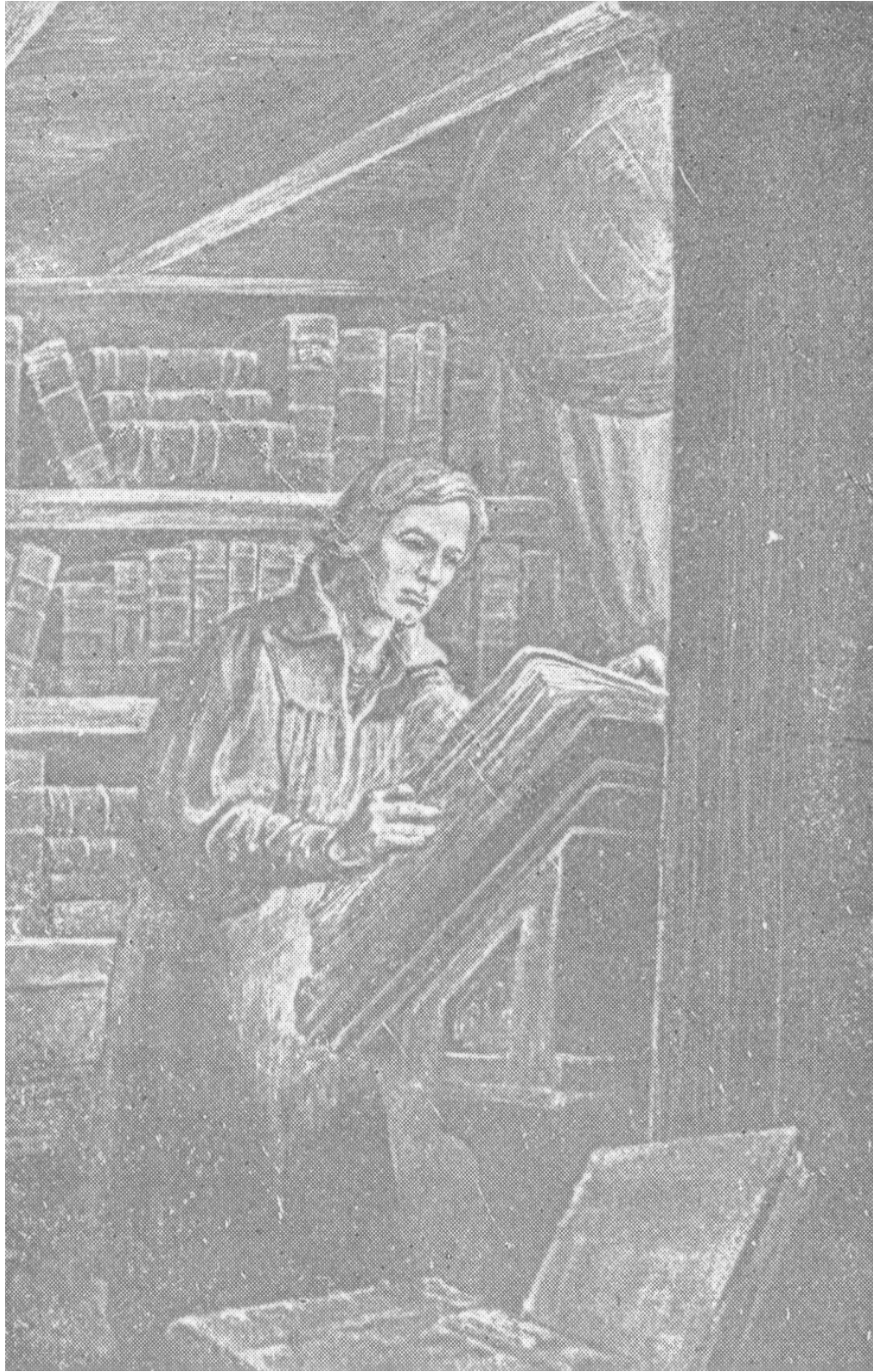
มาร์ตินได้เริ่มศึกษาสูงขึ้นไป จนเขาได้รับปริญญาโททางอักษรศาสตร์ แต่ในขณะที่เขาสนใจในการเรียนดังกล่าวแล้วก็ยังไม่เป็นที่พอใจ แม้จะเล่นดนตรีสนทนากับเพื่อนฝูง ก็ยังไม่เป็นที่พอใจอยู่นั่นเอง เขาใช้เวลาไม่นาน ๆ อยู่ในห้องสมุดเสมอ เพื่อค้นหาหนังสือใหม่ ๆ อ่าน

ตอนนี้มาร์ตินได้รู้ถึงคุณค่าของพระคัมภีร์ เพราะเท่าที่แลมาแล้ว พระคัมภีร์ล้ำไสวไว้กับที่วางหนังสือ ไม่มีใครใช้เลย แม้นักเรียนทางศาสนาที่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้อ่าน คริสตจักรก็มิได้ส่งเสริมการอ่านพระคัมภีร์ คัมภีร์ในสมัยนั้นพิมพ์เป็นภาษาลาติน

มาร์ตินได้อ่านเรื่องของซามูเอลจนจบ เขารู้สึกตื่นเต้นและเพลิดเพลินจนแม้ระฆังเข้าเรียนตีแล้ว เขาก็ยังอ่านพระคัมภีร์อยู่ เมื่ออ่านจบแล้ว กลับไปนั่งในชั้นเรียน ก็ยังคงนึกถึงแต่เรื่องในพระคัมภีร์เพื่อน ๆ ก็รู้สึกแปลก เพราะตามปกติแล้ว มาร์ตินชอบการถกเถียงปัญหาต่าง ๆ

เมื่อเลิกเรียนแล้วเพื่อนคนหนึ่งเดินไปพร้อมกับเขาเพื่อตรงไปยังห้องนอนแล้วเอ่ยขึ้นว่า “มาร์ติน ทำไมคุณจึงดูเงียบขรึมเช่นนี้ ผมไม่เห็นคุณเจิบและประหลาดเช่นนี้เลย”

มาร์ตินลืมหันไปมองและยิ้มตอบว่า “ไม่ใช่จะแกล้งนั่งเงียบดอก วันนี้ผมได้พบพระคัมภีร์ ได้อ่านเรื่องซามูเอลและฮันนามารดาของเขา คุณก็รู้แล้วว่าทุกวันนี้ผมไปที่โบสถ์อ่านหนังสือคำเทศน์ แต่ไม่มีใครสอนพระคัมภีร์ในโบสถ์ ผมปรารถนาที่จะมีพระคัมภีร์เป็นส่วนตัวสักหนึ่งเล่ม”

ภายหลังจากที่เขาได้รับปริญญาตรีแล้ว 2 ปี เขาก็ได้รับปริญญาโท ในขณะที่เขายื่นสวมเสื้อครูย ปริญญาโทอยู่ในมหาวิทยาลัย เขาระลึกถึงมหาวิทยาลัย และระลึกถึงเมื่อครั้งยังเป็นเด็กอยู่ ยังคงจำได้ว่า บิดาของเขาเมื่อกลับจากเหมืองแร่หรือเตาถลุงเหล็กต้องมาล้างหน้าเพื่อจะให้ฝุ่นถ่านหินออกจนหมด เหตุการณ์เหล่านี้ดูเหมือนเกิดขึ้นเมื่อวานนี้เอง ระลึกไปถึงนางค้อตตา และบ้านอันแสนสุขสบายของเขา เธอเป็นเสมือนมารดาที่สองของเขา บัดนี้ตัวเขาซึ่งเป็นบุตรของกรรมกรเหมืองแร่ที่ยากจน มาขึ้นรับ เกียรติจากบรรดาศาตราจารย์ทั้งหลาย

พิธีประสาทปริญญาวันนั้น เขาได้จัดเป็นขบวนคือบรรดาอาจารย์เดินหน้านักเรียนตามหลัง นักเรียนต่างก็ร้องเพลงและหัวเราะกันตลอดเวลา นักเรียนทั้งหมดรวมทั้งมารดีนพากันเดินไปตามถนน ต่าง ๆ ทั่วเมือง พ่อค้าแม่ค้าต่างก็โบกมือด้วยความยินดี เด็ก ๆ เดินตามขบวนไปพลาญกระโศกและ ตะโกนร้องเรียก พวกสาวใช้ใช้ผ้าห่มขนนกโบกแสดงความยินดีทางหน้าต่าง

เนื่องจากเขาได้รับปริญญาโททางอักษรศาสตร์แล้ว เขามีสิทธิที่จะสอน ทางมหาวิทยาลัยจึง มอบตำแหน่งครูให้แก่เขา ในขณะที่เดียวกันเขาก็ศึกษาวิชากฎหมายด้วย เพราะความประสงค์ของบิดา ของเขา ต้องการให้เป็นนักกฎหมายที่มีชื่อเสียง

บิดาของเขามีความภาคภูมิใจในบุตรชายคนนี้นี้มาก เมื่อพบที่ใดก็ยกย่องเสมอ

รักษาคำมั่นสัญญา

ในปี 1505 เกิดกาฬโรคขึ้นที่เมืองเออเฟิลท์ในดินแดนบูโบไมล์ลี ตามห้องเรียนที่มหาวิทยาลัยมีนักเรียนเพียงครึ่งห้อง เมื่อมาร์ตินเดินไปตามถนนสายต่าง ๆ เห็นแต่รูปกางเขนดำจัดไว้ตามประตูบ้านเป็นแถว มองเห็นแต่เกวียนบรรทุกศพเพื่อนำไปสู่สุสาน เพื่อนสนิทของมาร์ตินคนหนึ่งได้ตายไปก่อนหน้าจะรับปริญญา มาร์ตินรู้สึกหวาดกลัวและนอนไม่หลับเหมือนคนอื่น ๆ เมื่อได้ยินเสียงระฆังดังก้องวานบอกว่ามีคนตายอยู่เสมอ แต่มาร์ตินมิได้อพยพออกนอกเมืองเหมือนคนอื่น

พอถึงเดือนกรกฎาคม กาฬโรคก็ค่อยบรรเทาลง มาร์ตินปรารถนาที่จะไปตากอากาศตามบ้านนอกเพื่อไปเยี่ยมบ้านเดิม จึงตกลงใจที่จะเดินทางไปยังแมนส์เฟลด์สัก 2-3 วัน ในขณะที่เขาเดินทางอยู่นั้น ก็ระลึกไปถึงเมื่อครั้ง เดินทางไปเมืองแมกคิเบิร์ก ครั้งแรกรู้สึกตื่นเต้นเมื่อเห็นคนและบ้านเมืองใหญ่ ๆ บัดนี้เขาเป็นมหาบัณฑิตขึ้นแล้ว อีกไม่ช้าก็จะได้เป็นนักกฎหมาย

บ้านเดิมที่แมนส์เฟลด์ รู้สึกว่าเล็กลงและดูคร่ำคร่ายิ่งกว่าเดิม ครอบครัวได้ต้อนรับเขาอย่างสมเกียรติ แชนส์และมากาเร็ตได้โค้งคำนับเขาดูเขาเป็นคนใหญ่โตเสียแล้ว มาร์ตินและมากาเร็ตออกมาเล่นเพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นกันเอง ให้ทุกคนร้องเพลงด้วย โดยมากเป็นเพลงเมื่อครั้งเป็นเด็กนักเรียน เพื่อให้มารดาชอบใจ เขาร้องเพลงต่าง ๆ ที่ยังจำได้ในสมัยที่เคยร้องเพื่อแลกเปลี่ยนกับอาหารเมื่อเป็นเด็กนักเรียน

ตอนเดินทางกลับเออเฟิลท์ มาร์ตินรู้สึกเบิกบานใจ เพราะได้ร่วมเดินทางมากับบาทหลวง ผู้เดินชุดกัซวาระยะหนึ่ง บาทหลวงเล่าถึงชีวิตของท่านให้มาร์ตินฟัง ครั้นแล้วก็ได้ร่วมเดินทางกับผู้เดินทางอื่น ๆ อีก 3 คนที่กลับจากกรุงโรม มาร์ตินได้ฟังเรื่องที่เขาเล่ากันว่าได้ไปดูกระดูกของพวกนักบุญต่าง ๆ

คนหนึ่งพูดว่า “ผมได้ไปจับกระดูกของนักบุญแอนโทนี” “น่าแปลกมาก ข้าพเจ้าได้ไปดูผ้าคลุมหน้าของนักบุญเวอร์อนิกา”

อีกคนหนึ่งพูดว่า “ข้าพเจ้าได้เห็นกิ่งไม้ที่บังเกิดไฟลุกของโมเสส”

เมื่อคนทั้ง 3 แยกทางไปแล้ว จิตใจของมาร์ตินก็ไม่ใคร่สบาย เขากลับจะได้รับโทษชั่วนิจรันดร์ กาฬโรคทำให้เขาสำนึกถึงความตายและมลทินในความผิดบาป ถ้าเขาเป็นกาฬโรคบ้าง เขาคงจะตายไม่ลงเพราะความบาปมีมาก (คือจะต้องทนทุกข์ทรมาณนาน) พุดถึงตามความจริงแล้วเขาไม่อยากจะป็นนักกฎหมายเลย เมื่อเขาไปโบสถ์ได้ฟังดนตรีไพเราะก็รู้สึกเป็นสุข เขาอยากจะมีพระคัมภีร์เป็นส่วนตัวเหลือเกิน คิดว่าของขวัญที่บิดาให้เมื่อได้รับปริญญาควรจะเป็นพระคัมภีร์สักเล่มหนึ่งคิดว่าที่จะเป็นหนังสือกฎหมาย 1 ชุดที่มีราคาแพงมาก

ขณะที่มาร์ตินเดินมาใกล้หมู่บ้าน สะทอแดดในไฮม์เห็นเมฆตั้งเค้ามาทางขอบฟ้าดำมืด มีพายุฝนฟ้าคะนอง เขารู้สึกกลัวเป็นกำลัง โลกเป็นที่น่ากลัวยิ่ง เมฆลอยมาใกล้ มีฟ้าแลบ ร้องคำราม เมฆก็ลอยมาทางทิศที่มาร์ตินยืนอยู่

ฟ้าได้ผ่าลงมาเปรี้ยงเหมือนกับพิโรธ มาร์ตินล้มคว่ำลง แน่นอนละในเวลาเช่นนี้ พวกนักบุญเท่านั้น ก็จะช่วยเขาให้รอดได้ เขาจึงเงยหน้าขึ้นและร้องว่า “ท่านนักบุญแอนโทนี่ โปรดช่วยข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าจะไปเข้าเป็นบาทหลวงด้วยทันที”

แล้วก็มีฟ้าผ่าลงมาใกล้ ๆ ตัวเขาอีกครั้งหนึ่ง ฝนก็ตกลงมาเหมือนม่านตะกั่ว มาร์ตินลุกขึ้นยืนนิ่ง ๆ มองไปรอบตัวหาว่าฝนตกหนักและมีลูกเห็บตกหนักด้วย เขาคดหมวกให้แน่นกับศีรษะและยื่นตากฝนอยู่ต่อไป ทันใดนั้นฝนและลูกเห็บก็หยุดทันที แล้วมีรุ้งปรากฏบนท้องฟ้าเหนือหมู่บ้าน สักครู่หนึ่งก็มีแสงแดดส่องสว่างลงมายังพื้นดินที่ยังเปียกอยู่

มาร์ตินเดินไปอย่างช้า ๆ มุ่งตรงไปยังเมืองเออเฟิတ် เมื่อเข้าไปในเมืองก็ยิ้มและโบกมือให้เพื่อน ๆ ก็ร้องต้อนรับในการที่เขาได้กลับมาอีก นับตั้งแต่เขาสัญญาว่าจะเป็นบาทหลวงต่อนักบุญแอนโทนี่ ก็ดูเหมือนว่าเมืองนี้ถูกแปลกไปจากเดิมสำหรับเขา

ต่อมาอีก 2-3 วัน เมื่อเขาระลึกถึงคำปฏิญาณนี้ เขาก็ได้ปรึกษากับครูของเขาทั้งเชิญเพื่อนสนิทมาที่ห้องของเขาเพื่อสนุกสนานรื่นเริงกันตามสมควร แล้วเมื่อตอนจะเลิกและลาจากกันไป มาร์ตินก็ประกาศกับพวกเพื่อนว่าเขาตัดสินใจว่า จะบวชเป็นบาทหลวง พวกเพื่อนจึงตะโกนว่า “มาร์ติน คุณพูดเป็นเล่นไป การที่จะไปเป็นบาทหลวงนั้นเป็นไปได้”

“ผมได้เลือกแล้วว่าจะต้องเข้าวัดแน่” พวกเพื่อนต่างก็ตั้งปัญหาถกเถียงกันเป็นการใหญ่ว่า ไม่น่าจะเป็นไปได้เลยที่คนซึ่งมีอนาคตอันแจ่มใส จะยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างไปเข้าวัดเป็นบาทหลวง

การเข้าวัดก็คือการสละทางโลก วัดก็มีสภาพเป็นหมู่คณะของตนเองต่างหากจากชุมชนคนอื่น ๆ หลายวัดมีสภาพร่ำรวยมาก เพราะเจ้าอธิการและสังฆราชเก็บภาษีอากรสูง จากชาวนาที่อาศัยทำมาหากินอยู่ในที่ของวัด เงินทองเหล่านี้ก็ตกอยู่แก่เจ้าอธิการและสังฆราชและคริสตจักร สังฆราชเหล่านี้อาศัยอยู่ในกุฏิที่ทำด้วยหินและทำมิสซา, ทำงานและศึกษาเล่าเรียน นอกจากนั้นยังออกไปตามเมืองเพื่อช่วยคนเจ็บป่วย แต่ส่วนมากใช้เวลาเหล่านี้ ในการอดอาหารและการอธิษฐานบนพื้นหินที่เย็นเพื่อการยกโทษความผิดบาปของเขา

มาร์ตินต้องการที่จะรักษาคำปฏิญาณที่ทำต่อนักบุญแอนโทนี่ จึงเขียนจดหมายไปถึงบิดาบอกเรื่องที่จะเข้าวัด ก็จะได้รับคำตอบจากบิดาแสดงว่า โกรธเคืองและไม่ยอมยกโทษให้เลย เพราะบิดาหวังไว้ว่าการที่ส่งเขาไปศึกษาสิ้นเปลืองเงินทองมากนั้น ก็เพื่อจะให้เขาเป็นนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงสำหรับ

ตระกูล แต่บัดนี้ลูกชายกลับละทิ้งอนาคตอันดีเสียเพื่อเข้าเป็นบาทหลวง ข่าวนี้อาจเป็นที่เศร้าโศกและขมขื่นแก่มารีตแฮนส์มาก แต่ก็ไม่รู้ที่จะทำอะไรเพราะมารีตก็ไม่ยอมเปลี่ยนใจ

ในการที่จะเข้าเป็นบาทหลวงนั้น มารีตจะต้องเข้าเป็นสามเณรเสียก่อน เป็นเวลา 1 ปี ตลอดเวลา 1 ปีนี้จะต้องไปอธิษฐานวันละ 7 ครั้ง ต้องตื่นตามเวลาที่เคาะระฆังตั้งแต่สองนาฬิกาตอนเช้า ทุกวัน พอระฆังตีครั้งที่สองจะต้องแต่งกายสวมเสื้อคลุมขาวไปยังโบสถ์ พวกบาทหลวงจะประพรมน้ำมนต์แล้วคุกเข่าลงอธิษฐาน เขาร้องเพลงกับหมูนักร้องในโบสถ์ ต่อสิ้นปี มารีตจึงได้รับการอุปสมบทเป็นบาทหลวงในวัดนักบุญออสตินที่เมืองเออเฟิลท์ แล้วเขาก็เริ่มการศึกษาเพื่อที่จะเป็นหัวหน้าบาทหลวง เพื่อจะได้ทำพิธีมิสซาเป็นต่อไป

โอกาสที่จะเป็นผู้ทำมิสซาเป็นโอกาสสำคัญ เขาจึงเชิญบิดามาด้วยเพราะบิดามีได้ เขียนจดหมายส่งข่าวนมาเป็นเวลา 1 ปีแล้ว เมื่อบิดาเขียนแจ้งมาว่าจะมามารีตจึงดีใจมาก

แฮนส์ ลูเธอร์ ก็กลายเป็นบุคคลสำคัญยิ่งขึ้นในหมู่บ้านของเขา เตาตุ่งเหล็กของเขาก็มีรายได้ดีขึ้น เขากับพวกอีก 20 คนก็ขึ้นม้ามายังเออเฟิลท์อย่างสง่าผ่าเผยเหมือนคนมีอันจะกินบริบูรณ์ดีคนหนึ่ง เมื่อมาถึงเรียบริ้อยแล้วเขาก็นำเงินมาถวายวัด ภายหลังที่มารีตทำมิสซาเสร็จแล้ว ผู้ที่มาประชุมทั้งหมดก็นั่งลงเพื่อเตรียมกินเลี้ยงเป็นการฉลอง มารีตนั่งใกล้บิดาเพื่อหวังว่าจะได้รับการอภัยโทษจากบิดา มารีตจึงพูดกับบิดาว่า “คุณพ่อครับ! ทำไมคุณพ่อจึงไม่เต็มใจให้ผมเป็นบาทหลวง การมีชีวิตเป็นบาทหลวงนั้นสงบและใกล้ชิดพระเจ้ามาก”

บิดาผู้ชรา นั้น หน้ามัวก็ขมวดด้วยความโกรธ สะบัดหน้าหันไปทางอื่นโดยแรง ทิ้งขนมปังและก้อนเนื้อที่อยู่ในมือทันที และได้กล่าวถ้อยคำรุนแรงต่อหน้าบาทหลวงและนักปราชญ์ทั้งหลายที่มาประชุมอยู่ที่นั่นว่า “เจ้านักปราชญ์เอ๋ย เจ้ามิได้อ่านพระคัมภีร์หรือว่า เจ้าเป็นบุตรจะต้องให้เกียรติบิดามารดาของเจ้า แต่ที่เจ้ามาทอดทิ้งตัวเราและมารดาของเจ้าให้เลี้ยงตนเองในเวลาแก่เต่าสมควรแล้ว กระนั้นหรือ”

เมื่อบิดาจากไปแล้ว มารีตก็กลับไปทำงานและอธิษฐาน งานของเขาไม่สบายนัก เขาจะต้องขัดพื้น, กวาดพื้น ไปเที่ยวขออาหารและเลี้ยงดูคนเจ็บป่วย ต้องทำงานที่ไม่ใครจะมีคนพอใจทำภายในวัดนั้น บาทหลวงอื่นคิดว่า มารีตคงจะอวดหยิ่งถือตัวว่าเป็นคนมีความรู้สูง ฉะนั้นจึงต้องการจะตัดนิสัยจึงมอบให้ทำงานที่ต่ำเช่นนั้น แต่มารีตทำให้พวกเหล่านั้นแปลกใจมาก เพราะไม่ว่าเป็นงานอะไร เขาเต็มใจทำทุกอย่าง เขาทำพิธีขออาหารหลายวันและอธิษฐานมากขึ้น

ในขณะที่เขาเอาถุงอาหารแบกขึ้นบ่าเดินไป ก็ทำให้เขาระลึกไปถึงเจ้าชายแอนแฮลท์ ในสมัยที่เขาเห็นเมื่อยังเป็นเด็กนักเรียนอยู่ที่เมืองแมกดิเบิร์ก เขาจึงมานึกถึงตัวเองว่าบางทีจะต้องตายเมื่ออายุยัง

น้อย ในเวลากลางคืนเขานอนอยู่บนพื้นหินของโบสถ์กางมือเหยียดออกเป็นรูปไม้กางเขน บางทีนอนอยู่เช่นนี้เป็นเวลานานจนไม่รู้สึกตัว ต้องมีผู้มาช่วยอุ้มไปยังห้องนอน

เขาเริ่มศึกษาพระคัมภีร์อย่างหนัก มีพระคัมภีร์เล่มใหญ่วางอยู่ในห้องรับประทานอาหาร เพื่อบาทหลวงคนหนึ่งจะได้อ่านขณะที่คนอื่นรับประทานอยู่ มาร์ตินได้ขียนอ่านพระคัมภีร์อยู่เป็นเวลานาน ๆ จนพวกบาทหลวงอื่น ๆ ได้มอบพระคัมภีร์เย็บปกหนังสือสีแดงให้เล่มหนึ่ง ในชีวิตของเขาไม่มีอะไรที่จะทำให้พอใจเท่าพระคัมภีร์

เขาพอใจในชีวิต และความเชื่อของท่านเปาโลเป็นพิเศษ เขาอ่านข้อความที่ว่า “คนชอบธรรมดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสำเร็จ” ซ้ำบ่อย ๆ เขารู้สึกว่าพระเยซูเต็มไปด้วยความกรุณาและเชื่อยิ่งขึ้นว่าความเชื่อในพระเยซูจะได้รับการยกโทษแห่งความผิดบาป

มาร์ตินอยู่ที่วัดนี้ได้ 3 ปี ดร.สโตปีต อธิการใหญ่แห่งสำนักบาทหลวงออกัสตินเนียนได้มาที่เออเฟิลท์ เมื่อได้สนทนากับมาร์ติน ดร.สโตปีตรู้สึกประหลาดที่เห็นมาร์ตินมีความรู้ในพระคัมภีร์ดีมาก และยิ่งสนใจที่เห็นว่าบาทหลวงผู้พอมชืดนี้มีความรู้สูงมาก ดร.สโตปีตจึงขอร้องเจ้าอธิการผู้ดูแลวัดนั้น ตักเตือนให้บาทหลวงมาร์ตินเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพให้มาก

ต่อมา ดร.สโตปีตได้มาเยี่ยมเมืองเออเฟิลท์เป็นครั้งที่สอง ได้ขอร้องให้มาร์ตินไปช่วยทำการสอนที่วิทยาลัยใหม่ที่เมืองวิตเดินเบิร์ก บาทหลวงอื่น ๆ ต่างมองดูหน้ากันเพราะรู้สึกว่า บุคคลที่อ่านพระคัมภีร์และศึกษามาก ๆ ไม่ควรจะมาอยู่ในวัดเช่นนี้ควรจะไปอยู่ประจำวิทยาลัย

เดินทางไปกรุงโรม

ก่อนหน้าที่มาร์ตินจะไปสอนยังเมืองวิตเทนเบิร์ก ดร.สโตปีตได้ให้เขาและบาทหลวงอีกคนหนึ่งถือสาส์นไปถวายสันตะปาปาที่กรุงโรม

มาร์ตินและสหายได้ออกเดินทางไปด้วยเท้ามุ่งหน้าไปทางทิศใต้ หนทางไกลก็จริง แต่บาทหลวงทั้งสองนี้เคยชินต่อการเดินทางมาแล้ว ทั้งสองมีความกระหายที่ได้เห็นกรุงโรมซึ่งเป็นเมืองพระในสมัยนั้น เขาพากันเดินทางผ่านทิศใต้ประเทศเยอรมัน ภาคใต้ และต้องปีนป่าภูเขาในประเทศบาวาเรียนด้วย ต้องผ่านช่องแคบระหว่างเขาไตโรลีน ผ่านทะเลสาบโคโมที่งดงาม และผ่านตลอดประเทศอิตาลี มาร์ตินและสหายไม่มีเงินติดตัวเลย เพราะไม่มีความจำเป็น เวลากลางคืนก็พักนอนตามวัดต่าง ๆ ตามทาง รุ่งขึ้นเช้าบาทหลวงเจ้าของวัดก็จัดอาหารให้

ประเทศอิตาลีนั้นผิดแผกแตกต่างจากประเทศเยอรมันมาก จริงอยู่ทั้งสองประเทศ แบ่งแยกออกเป็นอาณาจักรน้อย ๆ หลาย ๆ อาณาจักร แต่พลเมืองของทั้งสองประเทศมีแนวความคิดและการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ทั้งสองประเทศมีนครอิสระและเมืองเล็กเมืองน้อยปกครองโดยท้าวพระยาและเจ้านาย ทั้งสองประเทศไม่มีการปกครองเป็นรัฐเดี่ยวเช่นประเทศฝรั่งเศส, สเปนและอังกฤษ ในประเทศอิตาลีเมืองฟลอเรนซ์, เวนิส, มิลานและเนเป็ลมีเจ้าผู้ครองเมืองและมักจะรบพุ่งกันเองเสมอ กรุงโรมเป็นเมืองที่มีสันตะปาปาปกครอง นอกจากจะเป็นใหญ่ทางศาสนาแล้ว ยังเป็นเจ้าที่กองทัพอีกด้วย

มาร์ตินรู้สึกทันทีว่าอิตาลีแตกต่างกับประเทศเยอรมันมาก และ ยากที่จะเข้าใจกันได้ ในประเทศเยอรมันมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก ประชากรขรุขระและดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ แต่ในประเทศอิตาลี ชาวอิตาลีกลับเยาะเย้ยความเชื่อเคร่งครัด และ หัวเราะเยาะสิ่งซึ่งเป็นที่เคารพในศาสนา บาทหลวงหนุ่มชาวเหนือได้จัดอาหารใหญ่ในกรุงมิลาน ซึ่งกำลังก่อสร้างกันอยู่ในเวลานั้นด้วยความประหลาดใจ เข้าไปดูภาพ “การเลี้ยงอาหารครั้งสุดท้าย” ที่เขียนไว้บนเพดานและฝาผนังโดย ลีโอนาโด ดา วินชี ณ ที่โบสถ์เล็ก ๆ ริมเมืองแห่งหนึ่ง

ออกจากเมืองมิลานแล้วก็ได้ข้ามภูเขาทัสคัน แคน เดินมุ่งไปทางภาคใต้ จนถึงเมืองฟลอเรนซ์ ได้ไปชมวังของเจ้าตระกูลเมดิชี แกะสลักเป็นรูปดอกพลับพลึง และสิงโตซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งนครใหญ่ นอกจากนี้ยังได้ไปยังสถานจัตุรัสที่ซึ่งบาทหลวงซาโอโนาโรลา ได้ถูกมัดติดกับเสาเผาทั้งเป็น ด้วยเหตุที่ไม่ยอมเชื่อฟังสันตะปาปา

ต่อจากนั้นก็ตรงไปยังกรุงโรม ทางเดินมีคนมากขึ้น บ้างก็เดินหน้า, บ้างก็ขี้น้ำ, บ้างก็ใช้ไม้เท้ายันเดินกะโหลกกะเผลกไป พอเห็นกรุงโรมแต่ไกล ๆ ก็ถูกเขาลงกับถนนที่เต็มไปด้วยฝุ่น มาร์ตินชูแขนทั้งสองตะโกนว่า “ไชโย กรุงโรม”

บาทหลวงทั้งสองก็ตรงไปยังวังวาติกันซึ่งเป็นที่อยู่ของสันตะปาปา มาร์ตินก็นำเอาสาส์นไปมอบแก่เลขาธิการของสันตะปาปาแล้วก็ออกไปเที่ยวเดินดูบ้านเมืองต่อไป เขาไม่ได้ไปชมวังใหญ่ ๆ หรืออาคารสาธารณะที่มีรูปเขียนและรูปปั้นประดับเลย เขามีได้ไปดูโบราณสถานที่ปรักหักพังในสมัยโรมันเลย เขาไปตามโบสถ์ต่าง ๆ เพื่อจะอธิษฐาน

เมื่ออยู่ในประเทศเยอรมัน มาร์ติน ดูเธอร์คิดว่าโรมเป็นเมืองพระที่สะอาดบริสุทธิ์สมกับที่จะเป็นเมืองศักดิ์สิทธิ์ แต่เมื่อเดินท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ตามถนนที่สกปรก เขาอดที่จะเห็นความแตกต่างระหว่างความยากจนและความฟุ่มเฟือยไม่ได้ ไปที่ไหนก็มีคน โลกและก่ออาชญากรรม เดินผ่านกับเจ้าและพนักงานของโบสถ์ต่าง ๆ ที่แต่งกายสวมเสื้อคลุมกำมะหยี่ มีองครักษ์ถืออาวุธติดตามตัวเสมอ พวกเหล่านี้เป็นพวกรับจ้างฆ่าคน เดินไปมาตามถนนต่าง ๆ เมื่อไปทางทิศไหนก็ได้ยินแต่ข่าวฆ่ากันและวางยาพิษกัน มาร์ตินรู้สึกสลดใจเมื่อคิดได้ว่ากรุงโรมนี้ไม่มีความบริสุทธิ์เลย เขาคิดในใจว่าบางทีจะเป็นเมืองชั่วร้ายที่สุดในยุโรปก็ได้

ที่มูมถนแห่งหนึ่งมีบาทหลวงผู้หนึ่งเอากระดูกมาขายประชาชน พวกประชาชนว่าเป็นกระดูกของนักบุญต่าง ๆ ในโบสถ์ มาร์ตินรู้สึกไม่สบายใจเมื่อได้ยินบาทหลวงทำพิธีมิสซากล่าวเร็วทำให้คนฟังไม่มีความรู้สึกเคารพอะไรเลย เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของสันตะปาปายังทำให้มาร์ตินไม่สบายใจมากขึ้น บาทหลวงที่เล่าเรื่องเหล่านี้ให้ฟังถึงกับชักโหดแล้วพูดว่า “มันเป็นเรื่องเลว น่าบัดสีมาก” แต่สันตะปาปาเป็นผู้มีอำนาจทุกอย่าง เขาจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ”

มาร์ตินได้ขึ้นไปบนบันไดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ซึ่งเลื่องลือกันว่าพระเยซูได้ใช้สำหรับก้าวเดินไปสู่ไม้กางเขน คนที่จะขึ้นบันไดนี้จะต้องกลานขึ้นไปและจะต้องจูบและอธิษฐานทุก ๆ ขึ้นบันได มาร์ตินก็ทำตาม เชื่อว่าการทำเช่นนี้จะช่วยให้ผู้ที่ตายไปแล้วพ้นจากการทรมานในเมืองนรก มาร์ตินก็เชื่อเหมือนกับชาวคาร์ธอลิกอื่น ๆ ว่าวิญญาณจะต้องไปสู่ที่ทรมานเสียก่อนชั่วขณะหนึ่งจึงจะไปสวรรค์

เมื่อมาร์ตินไปถึงยอดของบันไดแล้วก็ยืขึ้นและเกิดความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความสงสัย ทันใดนั้นก็พูดด้วยเสียงดังว่า “จะเป็นจริงตามที่เชื่อกันหรือ?” ทำให้คนที่อยู่ใกล้ ๆ ประหลาดใจมาก

เมื่อมาร์ตินและสหายกลับประเทศเยอรมันแล้ว เขาก็เกิดความสงสัยขึ้นในใจหลายอย่าง เขาไม่เชื่อว่าคนเราจะช่วยตัวเองให้รอดได้โดยวิธีเหล่านี้เลย เขาเชื่อว่าด้วยการมีความเชื่อในองค์พระคริสต์ และโดยการศึกษาพระคำของพระเจ้าตามที่ปรากฏในพระคัมภีร์เท่านั้นแหละจึงจะพบความรอด

หลังจากกลับจากกรุงโรมแล้ว มาร์ตินก็ออกจากวัดที่เมืองเออเฟิลท์ แล้วย้ายไปยังเมืองวิตเตนเบิร์กตามที่ดร.สโตปีต จัดแจงไว้แล้ว เมืองนี้เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่บนภูเขาทรายสีขาวใกล้กับฝั่งแม่น้ำเอลป์ที่ไหลช้า ๆ มหาวิทยาลัยแห่งนี้แม้จะไม่เก่า และสำคัญเท่ากับมหาวิทยาลัยเออเฟิลท์ก็จริง แต่อยู่ได้ความคุ้มกันของเจ้าเฟรดเดอริก ผู้ฉลาด เจ้าผู้ครองนครแห่งแซกโซนี

เจ้าเฟรดเดอริกได้เก็บวัตถุสำคัญทางศาสนาไว้ที่โบสถ์เมืองวิตเดนเบิร์กเป็นจำนวนมากที่สุด เมื่อใครเสียเงินแล้วก็จะอาจลดหย่อนโทษที่ทางฝ่ายวัดจะกระทำแก่ผู้นั้น สำหรับความผิดบาปของตนได้ และอาจลดโทษในเมืองนรกได้ด้วย ใครเสียเงินแล้วก็จะอาจเข้าคูฟืนของนักบุญเยอโรม เส้นผมที่เก็บมาจากศีรษะของพระนางมาเรีย, ผ้าห่มของเธอ, หน้่าประมาณหนึ่งกำมือที่เก็บเอามาจากรางหน้่าของพระเยซู นอกนั้นยังมีวัตถุในทางศาสนาต่าง ๆ อีกมากมาย วัตถุเหล่านี้คือ หน้่า, ผ้า, เส้นผม, ฟัน เก็บไว้ในกลุ่มทองคำและเงิน สิ่งที่มีค่ายิ่งก็คือหน้่าที่เก็บเอามาจากมงกุฎหมายที่ใช้สวมศีรษะพระเยซู

เงินที่เก็บได้จากผู้ที่มาคว้วัตถุสำคัญเหล่านี้ส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยที่มาร์ตินสอน มาร์ตินได้กล่าวประมาณการแสดงวัตถุเหล่านี้อย่างยิ่ง ร้ายยิ่งกว่านั้นก็คือ ทางวัดยอมให้มีการขายเศษกระดาษชนิดหนึ่งเรียกว่า โบอนุญาตพิเศษเป็นหนังสือที่มีลายเซ็นของสันตะปาปา อนุญาตให้ไม่ต้องปฏิบัติกรรมตนเองเพื่อลบล้างความผิดบาปที่ทางวัดสั่งให้ทำ ใครมีเงินก็อาจซื้อการล้างบาปของตนเสียได้ และสามารถที่จะซื้อการล้างบาปให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไปนาน ๆ แล้วได้

มาร์ติน ลูเธอร์กับบาทหลวงอื่น ๆ ที่สอนในมหาวิทยาลัยอาศัยอยู่ในตึกหินใหญ่เรียกว่า กุกุิดำ เขามีหน้่าที่สอนพระคัมภีร์และปรัชญา ในเวลาที่มีได้สอนเขาก็ทำการศึกษาในห้องของเขาหรือมิฉะนั้นก็ไปเดินเล่นในสวนของวัด เขาใช้เวลาส่วนมากในการอธิษฐานเอาใจใส่ในการกินการนอนน้อย และวิตกอยู่แต่ความผิดบาปของตนจนร่างกายซีดเซียวชুবผอม จี๊ดใจง่ายและประหม่า

วันหนึ่งขณะที่มาร์ติน ลูเธอร์นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ในสวน ดร.สโตปีต เข้ามานั่งลงใกล้เขา ท่านพูดอย่างขี้ม ๆ ว่า “ท่านน้องมาร์ติน ผมอยากให้คุณทำงานใหม่สักอย่างหนึ่ง คือต้องการให้คุณทำการเทศนา”

มาร์ตินจึงร้องตอบว่า “ทำไมครับ, ผมไม่เคยเทศนาเลย ผมคิดว่าจะทำให้ผมตายมากกว่า”

แต่ดร. สโตปีตกล่าวต่อไปว่า “นั่นเป็นการดีแล้วพระเจ้ามีงานไว้มากสำหรับให้คนฉลาดทำในสวรรค์”

มาร์ตินหัวเราะและตกลงว่าจะลองพยายามทำดู เขาเทศน์ให้พวกบาทหลวงฟังในห้องรับประทานอาหารของวัด ต่อมาเป็นนักเทศน์ประจำโบสถ์ปราสาทวิตเดนเบิร์ก ทำให้เขามีหน้่าที่เพิ่มขึ้น เมื่อเป็นบาทหลวงประจำแขวงก็ต้องมีหน้่าที่ตรวจตราวัดวาอารามต่าง ๆ และทำงานเกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ รับฟังคำสารภาพ, เยี่ยมคนป่วย, ปลอดภัยคนที่อยู่ในความทุกข์, ต้องตอบจดหมายจำนวนมาก มาร์ตินเคยพูดว่ามีงานมาก ถ้าใช้เลขานุการสัก 2 คนจึงจะทำหมด

งานหน้่าที่ใหม่ ทำให้เปลี่ยนนิสัยบาทหลวงผู้เงียบเหงา นี้ เขาเริ่มเขียนความคิดเห็นใหม่ เพื่อเอาไปเทศนา เขียนความเชื่อมั่นของตนออกแสดงให้ผู้อื่นรู้

เขายังเชื่อตัวเองมากขึ้นในสิ่งที่เขาสอนและเทศนา เขาค่อย ๆ ย่างเข้าสู่การเป็นผู้นำ

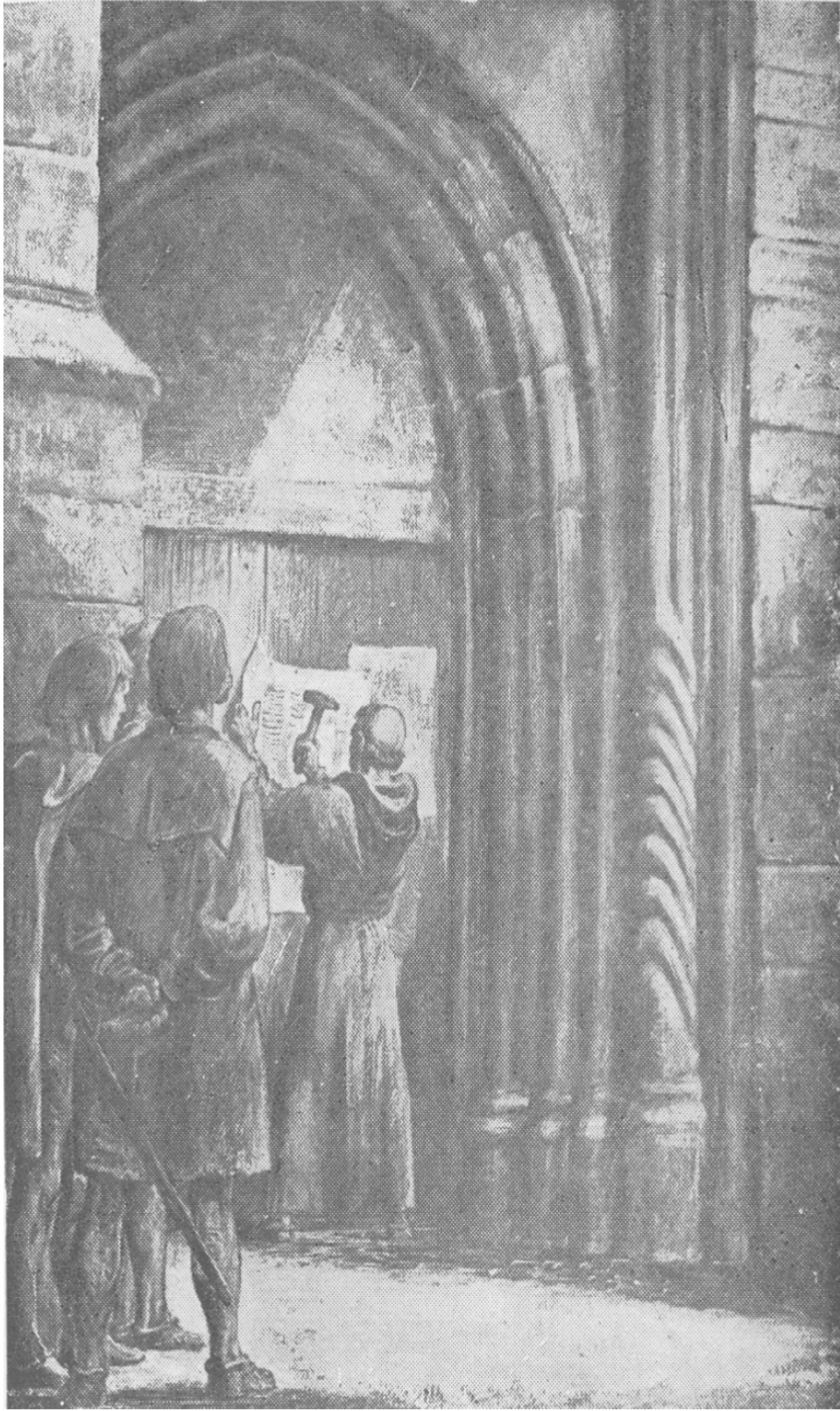
ที่ประตูโบสถ์

วันหนึ่งนักเรียน 3 คนเดินแคว่งคาบเล่นมาทางโบสถ์ประสาธ เขามุ่งไปที่ประตูเพื่ออ่านประกาศที่ติดไว้สำหรับนักเรียนเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย เพราะศาสตราจารย์มักติดประกาศ หัวข้อสำหรับไต้หวัน ฉะนั้นนักเรียนจึงหมั่นมาดูหัวข้อไต้หวันใหม่ ๆ ในคราวต่อไป

เด็กนักเรียนหนุ่ม 3 คนถอยหลังออกไปห่าง ๆ ด้วยความเคารพ ในขณะที่บาทหลวงร่างเตี้ยและผอมสวมเสื้อคลุมยาวถึงตาตุ่ม เดินตรงมายังโบสถ์ และมีมือหนึ่งถือกระดาษแผ่นใหญ่ ส่วนอีกมือหนึ่งถือค้อนและตะปูมาด้วย

เขาเอากระดาษปิดที่ประตูแล้วเอาค้อนตอกตะปูจนแน่น แล้วหันมาพยักหน้ากับนักเรียนแล้วก็เดินกลับไปทางมหาวิทยาลัย “ผู้นี้คือ ดร. ลูเธอร์, ลองอ่านดูซิ” คนหนึ่งเอ่ยขึ้น นักเรียนทั้งสามนั้นชักชวนกันเข้าไปอ่าน แล้วก็หันมามองดูหน้ากันอย่างประหลาด “เป็นข้อความคัดค้านใบอนุญาตล้างบาป พร้อมด้วยข้อความโต้แย้งใบอนุญาตล้างบาปรวม 95 ข้อ”

“คงจะทำให้เจ้าเฟรดเดอริกไม่พอใจ เพราะปีกลายนี้เขาไม่ชอบการเทศนาของดร.ลูเธอร์ที่คัดค้านการขายใบอนุญาตและเดี๋ยวนี้ข้อโต้แย้งถึง 95 ข้อ”

“เป็นการกระทำที่กล้าหาญสักหน่อย” มีศาสตราจารย์ผู้หนึ่งมาที่ประตูอ่านประกาศนี้ซ้ำ ๆ ด้วยความระมัดระวัง แล้วรีบกลับไปโดยเร็ว มีนักเรียนหมู่ใหญ่มาอ่านแล้วก็วิพากษ์วิจารณ์กันมาก ประกาศที่เป็นภาษาลาตินปิดไว้ตามประตูโบสถ์ไม่มีใครสนใจมาก่อน แต่เรื่องนี้ทำให้เกิดความรู้สึกอย่างรุนแรง ชาวเยอรมันมีความโกรธเคืองมากที่ทางวัดปล่อยให้มีการขายใบอนุญาต ทุกคนรู้ว่าในเวลานั้นมีบาทหลวงชื่อเสียงไม่ดีได้ทำการขายใบอนุญาตล้างบาปจนร่ำรวยชื่อว่า เทดเชล ชายเศษกระดาศชนิดนี้เป็นพัน ๆ บาทหลวงเทดเชลไปไหนต้องแบกหีบเงินใบใหญ่ไปด้วยเพราะได้เงินมาก ไม่ว่าใครเอาเงินใส่หีบให้ดังกริ่งเป็นได้ใบอนุญาตล้างบาป ถึงกับมีบทสวดมนต์ว่า “พอเงินตกในหีบดังกริ่ง วิญญาณในนรกก็กระโดดขึ้นไปสวรรค์เหมือนลิง”

มหาสังฆราช แอลเบิร์ต แห่งเมืองเมนซ์ได้ไปกู้เงินจำนวนมากมาจากธนาคารใหญ่ของเยอรมันนานมาแล้ว บัดนี้ได้รับเงินจากเทดเชลและบาทหลวงอื่น ๆ เป็นค่าขายใบอนุญาตล้างบาปจนสามารถนำมาชำระหนี้ได้หมด และยังมีเงินเหลือสร้างโบสถ์ใหญ่ เซนต์ปีเตอร์ในกรุงโรมด้วย

หัวข้อที่มาร์ติน ลูเธอร์เขียนขึ้นนำไปติดไว้ที่ประตูโบสถ์นั้น ใช้เป็นหัวข้อได้ว่าที่ด้วย ทั้งนี้เพราะมาร์ตินมีความโกรธเคืองในเรื่องการขายใบอนุญาตนี้ เขาคัดค้านการขายนี้ด้วยเหตุ 3 ประการ ประการแรก ชาวเยอรมันไม่ควรเสียเงินในการสร้างโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ที่กรุงโรม ประการที่สอง ใบอนุญาตของสันตะปาปาไม่สามารถล้างมลทินได้ ประการที่สาม ใบอนุญาตนี้เป็นเพียงลดการทำโทษทางฝ่ายโลกสำหรับความบาปที่ทำขึ้นเท่านั้น แต่พวกเขาใบอนุญาตหลอกลวงประชาชนว่า ใบอนุญาตล้างความบาปได้หมด ลูเธอร์เมื่อทราบความข้อนี้จึง คัดค้านว่าไม่เป็นความจริง การเว้นโทษจะได้มาก็เพราะมีความเชื่อในพระคริสต์ และมีความรู้สึกเสียใจในความผิดบาปที่ได้ทำลงไป ผู้ทำบาปต้องเต็มใจพิสูจน์ว่าตนได้เสียใจจริง ๆ โดยการทรมานตน ที่สำคัญที่สุดก็คือ การซื้อใบอนุญาตจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการประพาศติไม่เป็นสิ่งสำคัญ จนถึงกล่าวกันว่า “คนที่ให้เงินคนยากจน ยังจะดีกว่าคนที่ซื้อใบอนุญาตล้างบาป”

ข้อคัดค้านการขายใบอนุญาตของลูเธอร์ได้พิมพ์ขึ้นและแจกไปทั่วประเทศเยอรมัน เพราะก่อนหน้าลูเธอร์เกิดไม่นานเท่าใดนัก ลูเตินเบิร์กได้ประดิษฐ์ เครื่องพิมพ์ชนิดหมุนขึ้น เนื่องจากข้อคิดคัดค้านของลูเธอร์ได้แปลขึ้นเป็นภาษาเยอรมันและพิมพ์ขึ้นแพร่หลายจึงมีผู้อ่านกันมาก สิ่งที่ลูเธอร์กล่าวนี้เป็นความคิดของคนเยอรมันส่วนมากได้เริ่มคิด แต่ไม่สามารถจะแสดงความคิดออกได้อย่างชัดเจน

เสียงของมาร์ติน ลูเธอร์ ได้มีผู้ได้ยื่นกว้างขวางและห่างไกลออกไป เขาได้เดินในขบวนแห่เพื่อรับปริญญาเอกในการเป็นศาสตราจารย์ตามเสียงระฆังใหญ่ เขาได้รับแหวนทองคำวงใหญ่และได้รับหมวกพิเศษในตำแหน่งศาสตราจารย์ เขาได้ปฏิญาณว่าจะเชิดชูความจริงตามที่สอนไว้ในพระคัมภีร์ มีคน

เดินทางมาแต่ไกลเพื่อจะฟังปาฐกถาและคำเทศนาของเขา สันตะปาปาในกรุงโรมก็ทราบว่าคุณเชอร์กำลังปลุกปั่นราษฎร แต่ก็หัวเราะเยาะเท่านั้น

เจ้าเฟรดเดอริกแห่งแคว้นแซกซอนก็ได้เขียนหนังสือไปยังดร. ลูเชอร์ ขอรบเหตุผลเพราะเป็นห่วงว่าข้อคัดค้านเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เพราะถ้าพวกให้กู้เงิน ร้องทุกข์ไปยังสันตะปาปาและสันตะปาปาร้องทุกข์ไปยังจักรพรรดิแห่งเยอรมัน, สเปน, และเนเธอร์แลนด์แล้ว จะทำให้เจ้าเฟรดเดอริกเกิดพิพาทกับสันตะปาปาและมหาจักรพรรดิ

แต่เมื่อ ดร.ลูเชอร์ตอบมาแล้ว เจ้าเฟรดเดอริกก็พอใจมาก เพราะเขาเห็นว่านักเทศน์ผู้นี้เป็นคนสัตย์ซื่อและจริงใจ นับแต่บัดนั้นเจ้าเฟรดเดอริกปกป้องรักษาคุ้มครองลูเชอร์ แม้ในเวลาต่อมาสันตะปาปาขอให้ส่งตัวมาร์ติน ไปโตสวนที่กรุงโรม เจ้าเฟรดเดอริกปฏิเสธไม่ยอมส่งตัวออกไปจากประเทศเยอรมัน

มาร์ติน ลูเชอร์ ได้กล่าวป้องกัน ความเห็นของคนเกี่ยวกับใบอนุญาตที่เมืองอ็อกเบิร์กในการโต้วาทีกับมหาสังฆราชคาร์เจแกน ผู้แทนของสันตะปาปา มหาสังฆราชสั่งให้มาร์ตินถอนคำพูดและคำประกาศเสีย ด้วยเหตุที่ไปโต้แย้งนี้ ดร.สโตปีต จึงได้ให้มาร์ติน ลูเชอร์ออกเสียจากนิกายบาทหลวงออกัสตินเนียน

ดร.ยุกยอร์ช ลูกพี่ลูกน้องของเจ้าเฟรดเดอริก และเป็นเจ้าเมืองภาคหนึ่งของแซกซอนไม่เห็นพ้องกับ ดร.ลูเชอร์ จึงขอเชิญให้มาร์ตินมาโต้วาทีให้มหาชนฟัง ณ ที่เมือง ไลพ์ซิก กับ ดร.จอห์นเอ็ค ผู้ป้องกันสิทธิในการขายใบอนุญาตและความเห็นของพวกโรมันคาทอลิก

ในเดือนกรกฎาคม 1519 ดร.มาร์ติน ลูเชอร์ ได้นั่งเกวียนบรรทุกหุ้มมาถึงเมืองไลพ์ซิกเป็นระยะทาง 40 ไมล์ การโต้วาทีครั้งนี้สำคัญมาก เพราะประชาชนแบ่งออกเป็นฝ่ายมาร์ติน ลูเชอร์ และฝ่ายดร.เอ็ค บางพวกก็เชื่อในใบอนุญาตบ้างก็ไม่เชื่อ ทั้งมาร์ตินและดร.เอ็ค กล่าวว่าประชาชนจะรวมหัวทำร้ายเอา แต่หาทำให้ลูเชอร์ขยาดที่จะไปยังเมืองไลพ์ซิกไม่

มีมิตรสหายที่ไปกับลูเชอร์ คือ ฟิลิป เมแลนซ์ทอน เพื่อนศาสตราจารย์ด้วยกันนั่งเกวียนไปกับลูเชอร์ เมแลนซ์ทอนเป็นคนพอมบาง ดูประหนึ่งลมตามภูเขาจะพัดเขาปลิวไปเสีย แต่เมื่อเขายืนขึ้นแสดงปาฐกถา ไม่มีผู้ใดเอาใจใส่ในร่างกายบอบบางแต่ในสนใจในสติปัญญาและน้ำใจของเขา มีนักเรียน 200 คน ถือขวานเดินทางไปกับเกวียนเพื่อป้องกัน ดร.มาร์ติน

เมื่อพวกที่มาจากวิตเตนเบิร์กเข้ามายังถนนคดเคี้ยวแห่งเมืองไลพ์ซิกก็ได้ยินเสียงดนตรีทหารกองรักษาการณ์ให้ถือธงของดยุกยอร์ชพร้อมกับเป่าขลุ่ยและตีกลอง ดร.เอ็ค เดินมาพร้อมกับทหารสามสี่เครื่องศาสตราจารย์มากวัย มีองครักษ์ติดตามมาด้วย 76 คน

รุ่งขึ้นพวกมาร์ตินไปยังปราสาท เขาเข้าไปยังห้องโถงใหญ่ ซึ่งมีขุนนาง, ทหาร, ศาสตราจารย์ และชาวเมืองนั่งอยู่เต็ม มาร์ตินลูเธอร์ก็ก้าวขึ้นไปพบกับดร. เอ็ค ผู้ซึ่งจะได้เสนอทศนะ ของสันตะปาปา

ดร. เอ็ค ได้พยายามจะพิสูจน์ให้เห็นว่าความเชื่อของมาร์ติน ลูเธอร์ผิดพลาดไม่เป็นความจริง แต่ลูเธอร์ก็แก้ปัญหาก็หมด แล้วดร.เอ็คก็ได้นำเอาความคิดเห็นของจอห์นฮัสขึ้นมากล่าวอย่างฉลาด จอห์นฮัส เป็นผู้ทำงานในทางศาสนา ได้ถูกเผาทั้งเป็นมาหลายปีแล้ว ในเมืองโบฮีเมียเพราะไม่ยอมเห็นตามความเชื่อของศาสนาในเวลานั้น ดร.เอ็คลงให้มาร์ติน ลูเธอร์พูดว่ามีใช้ความเห็นทั้งหมดของจอห์นฮัส เป็นที่สิ่งที่ดี ข้อความตอนนี้ทำให้ประชาชนโกรธมาก ดยุกหน้าบึ้งเอานิ้วเคาะกับแขนเก้าอี้ด้วยความโกรธว่า เพราะเห็นว่าคุณลูเธอร์เป็นคนนอกศาสนา คือไม่เชื่อตามความเชื่อของพวกวัดในสมัยนั้น

เมื่อการไต่สวนเสร็จแล้ว ลูเธอร์และพวกก็กลับวิตเดนเบิร์ก พวกศาสนาจารย์ต่างก็เจียบ พวกนักเรียนพูดซุบซิบกันด้วยความเศร้าใจ ทุกคนต่างก็คิดว่าความยุ่งยากจะเกิดขึ้น ความยุ่งยากเกิดขึ้นจริง ในฤดูร้อนต่อมา สันตะปาปาลิโอ ออกคำสั่งว่าถ้ามาร์ตินไม่เปลี่ยนความคิดเห็นของตนภายใน 60 วัน จะถูกขับไล่ออกจากวงการศาสนาไป ในเดือนพฤศจิกายนผู้แทน จักรพรรดิก็เก็บรวบรวมหนังสือของลูเธอร์เผาไฟที่เมืองโคโลญ

สหของลูเธอร์ต่างก็พากันกล่าวขวัญถึงเรื่องนี้ จะมีอะไรเกิดขึ้นอีก เกรงว่าลูเธอร์จะถูกเผาทั้งเป็นเหมือนจอห์นฮัส นักเรียนที่วิตเดนเบิร์กไม่พูดถึงเรื่องอื่น ไม่ใคร่เอาใจใส่ในการเรียน เพราะพวกกันแต่เรื่องนี้ ดร.ลูเธอร์จะทำอย่างไรต่อไป

ต่อมาเช้าวันหนึ่งในฤดูหนาวแห่งเดือนธันวาคม นักเรียนกลุ่มหนึ่งได้มาขึ้นที่ประตูโบสถ์ปราสาท มองเห็นประกาศที่ประตูฉบับหนึ่ง

“อะดอล์ฟ! อ่านดัง ๆ ซิคคุณอยู่ใกล้ จันเกือบจะดันกระดาศให้ทะลุออกไป อ่านดัง ๆ”

เสียงของนักเรียนผู้อ่านนั้นก็ดังและชัดเจนขึ้นว่า “ขอให้ทุกคนที่เชื่อในความจริงของพระกิตติคุณ จงมาพร้อมกัน เช้าวันนี้เวลา 10.00 น. ณ ที่ประตูเวสต์เตอร์ จะได้ช่วยกันเผาคำสั่งข้อบังคับและศาสนศาสตร์ของสันตะปาปาเสียให้หมดสิ้น เพื่อให้สมกับการที่ศัตรูของพระกิตติคุณมีความอึกเขิมมากขึ้น จนถึงกับเผาหนังสือของลูเธอร์เสีย เชิญคนหนุ่ม ๆ ที่มีใจร้อนรนและมีปัญญาทั้งหลาย”

มีนักเรียนและอาจารย์ได้เข้ามาประชุมกันมากหลาย ทันใดนั้นประตูก็เปิดออก ดร.ลูเธอร์ก็ออกมา เดินไปที่ประตูใหญ่ขึ้นคอยอยู่ ส่วนอาจารย์อื่น ๆ และนักเรียนก็เดินเป็นขบวนตามไป

เมื่อพวกมหาวิทยาลัยมุ่งหน้าไปบริเวณชานเมือง พวกชาวเมืองก็รวมกันเป็นกลุ่มตามถนนเพื่อดูเขา เพราะเรื่องชนิดนี้ไม่เคยได้เห็นมาก่อนเลย เขา...และอธิษฐานขออย่าให้ดร.มาร์ตินถูกจับไปเผาไปยังกรุงโรมอีกเลย

ภายนอกกำแพงเมืองพื้นประตูลวดสเตอร์เกต ได้จัดเตรียมกองไฟใหญ่ไว้ ครุคนหนึ่งเป็นผู้ตีหินเหล็กไฟ แล้วก็จ่อเข้ากับมัดฟืนแห้ง ๆ จนไฟติดลุกโพล่งขึ้น

เมื่อ ดร. ลูเธอร์ เดินมาทุกคนก็เงียบ เขาได้เอาหนังสือหลักข้อบังคับของวัดมาวางบนกองไฟ หนังสือเหล่านี้เป็นกฎข้อบังคับว่าด้วยอำนาจของสันตะปาปาที่มีอยู่เหนือพวกบาทหลวง เหนือวัดและเหนือประชาชน ครั้นแล้ว ดร.ลูเธอร์ก็หยิบเอาคำสั่งที่ไล่เขาออกจากวัดวางบนกองไฟ ประเดี๋ยวเดียวก็กลายเป็นขี้เถ้าไปหมด แล้ว ดร.ลูเธอร์ก็กล่าวขึ้นด้วยเสียงดัง ซึ่งทุกคนก็รู้ว่าถ้อยคำเหล่านี้ประณามสันตะปาปาว่า “เนื่องจากท่านเหยียบย่ำความจริงของพระเจ้าลงเสีย พระองค์จะทรงเผาไฟท่านในวันนี้เหมือนกัน อาเมน”

ลูเธอร์ก็มั่วหลง คนอื่น ๆ และนักเรียนก็ทำเช่นเดียวกัน พวกอาจารย์ก็กลับมาที่มหาวิทยาลัย แต่นักเรียนได้เดินแห่รอบกองไฟและร้องเพลง เมื่อหมดเปลวไฟแล้วจึงกลับเข้าไปในเมือง เมื่อเดินไปที่ร้องเพลงไปด้วย แล้วเอาดาบแทบใบอนุญาตล้างบาป ชูขึ้นให้สูงแล้วเดินเป็นขบวนไป

ดร.ลูเธอร์ก็ทำการสอนและเทศนาต่อไป ใช้เวลาส่วนมากเขียนหนังสือต่าง ๆ ตลอดฤดูร้อน 1519 เขาได้พิมพ์หนังสือเล็ก ๆ ขึ้นหลายเล่ม พิมพ์เป็นภาษาเยอรมันแจกไปทั่วประเทศ

ในบางภาพของประเทศเยอรมัน เช่น ตุริงเกีย, ไอส์แลนส์ ขึ้นไปจนทะเลเหนือ, ตลอดแคว้นแซกซอนนี้-ชาวเยอรมันได้ อ่านถ้อยคำอันรุนแรงของลูเธอร์

ข้าพเจ้าขออภัย

เมื่อจักรวรรดิแมกซิมีเลียนสิ้นพระชนม์ในปี 1519 พระเจ้าชาร์ลที่ 5 ก็ได้เป็นจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักรโรมันแทน ที่เรียกว่า ราชอาณาจักรโรมัน นั้นประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่ยอมรับขึ้นแก่จักรพรรดิ กษัตริย์แห่งประเทศเหล่านั้นเป็นผู้เลือกตั้งจักรพรรดิขึ้นปกครอง พระเจ้าชาร์ลที่ 5 เป็นหลานของกษัตริย์เฟอดีนันและพระนางอิสซาเบลลาแห่งสเปน ทางฝ่ายมารดาและบิดาก็เป็นเชื้อกษัตริย์ของประเทศเยอรมัน

ในปี 1521 พระเจ้าชาร์ลที่ 5 ได้เรียกประชุมกษัตริย์ของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปมาประชุมที่เมืองเวมส์ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำไรน์ในประเทศเยอรมัน เป็นการประชุมของสภาสูง บรรดาข้อวินิจฉัยตกลงใจ ๆ ของที่ประชุมนี้ถือเป็นกฎหมายใช้บังคับได้ ปัญหาใหญ่ก็คือ เรื่องมาร์ติน ลูเธอร์ จึงตกลงที่จะเรียกตัวมาไต่สวนในที่ประชุมใหญ่นี้ด้วย

ในเดือนเมษายน 1521 คร.ลูเธอร์ได้รับจดหมายเรียกไต่สวน พวกเพื่อน ๆ ห้ามมิให้ไป แต่ลูเธอร์ว่าเป็นหมายเรียกของจักรพรรดิจำต้องปฏิบัติตาม ลูเธอร์รู้ตัวดีว่าทำอะไรเสียก็จะถูกจับตัวไปไต่สวนต่อหน้าสันตะปาปา ดังนั้นจึงคอยให้ได้รับคำมั่นสัญญาปลอดภัยจากจักรพรรดิเสียก่อนจึงจะไป

เมื่อผู้สื่อข่าวมาถึงพร้อมด้วยคำรับรองความปลอดภัยแล้ว มาร์ติน ลูเธอร์ ก็ขึ้นเกวียนมุ่งหน้าไปยังนครเวมส์ มีเพื่อนร่วมทางไปด้วยสามคน คือ คร.แอมสเตอร์ฟ, ปีเตอร์ชะวาเวิน, จอห์น เพ็ทเชินไตเนอร์ ผู้สื่อข่าวของจักรพรรดิซึ่งมีำนำหน้าเกวียน คือ แกสปาสเตม ถือชงของจักรพรรดิเป็นรูปนกอินทรีคู่คำ 2 หัว และสวมเสื้อเกราะไหมสีเหลืองอร่าม

ขณะที่เกวียนแล่นมาตามถนนที่มีโคลนตม มาร์ตินเอาพิณออกมาคิด เล่นเบา ๆ และร้องเพลงคลอไปด้วย คร.แอมสเตอร์ฟมองดูด้วยความประหลาดใจ

“มาร์ตินเธอกำลังอยู่ในอันตราย ยังมีแกลใจที่จะร้องเพลงด้วยหรือ?”

คร.ลูเธอร์ยิ้มแล้วคงร้องเพลงต่อไป สักครู่หนึ่ง แอมสเตอร์ฟก็ร้องบ้างแล้วคนอื่นก็ร้องตาม ผู้สื่อข่าวซึ่งมีำนำขบวนก็หันหน้ามาดู “ลูเธอร์นี่เป็นคนเช่นไรหนอ ยังสามารถร้องเพลงได้อีก เมื่อสันตะปาปาและจักรพรรดิเข้าร่วมหัวจะเล่นงานอยู่แล้ว?”

เมื่อผ่านเมืองไลพ์ซิก มีผู้คนออกมาดูกันมากมาย ที่เมืองไวมา จัสตัสโยนาส เพื่อนรักของลูเธอร์ก็ขึ้นเกวียนร่วมไปด้วย

ในเมืองเออเฟิลท์เขาจัดคนตรีมาต้อนรับ เสียงบรรเลงดูประหนึ่งว่าคนทั้งเมืองร้องเพลงเพื่อมาร์ติน ลูเธอร์ มาร์ตินตกตลึงเมื่อเห็นขบวนนักเรียนและอาจารย์ และท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยเดินมาต้อนรับเขา ในคืนนั้นเจ้าพนักงานประจำเมืองได้จัดการเลี้ยงอาหารเป็นเกียรติแก่ลูเธอร์ ตอนดึก มาร์ตินและสหายได้ไปนอนในวัด เซนต์ออกัสติน ที่อยู่มาแต่ก่อน

รุ่งขึ้นเป็นวันอาทิตย์ คร.ลูเธอร์ได้เทศนาใน โบสถ์ที่เขาเคยเป็นนักร้องเพลงประจำมาแต่ก่อน คนมาฟังเทศน์มากจนระเบียงโบสถ์ทาน้ำหนักไม่ไหวถึงกับลั่นเอี๊ยด ๆ

ขณะที่มาร์ตินเดินทางต่อไปยังภาคตะวันตกผ่านเมืองโคห์มูบ้านโค มิตรสหายก็มาบอกว่าชีวิตของเขาตกอยู่ในอันตรายพากันห้ามมาร์ตินว่าอย่าไปเลย มาร์ตินก็ได้แต่ยิ้ม ๆ และกล่าวว่า “จะต้องไปเมืองเวมส์ให้จงได้ แม้ว่าเมืองนั้นจะมีผู้ปองร้ายมาราวกับกระเบื้องมุงหลังคาก็ตาม”

เมืองจวนจะถึงเมือง ลูเธอร์เห็นฝูงชนมาตั้งแถวตามถนนมาก ฝูงชนโห่ร้องต้อนรับ มาร์ติน ลูเธอร์ลงจากเกวียน มีหญิงแห่งใดคอยตามเสื่อผ้า จับพินหนีบไว้กับแขนข้างหนึ่งแล้วพูดว่า “พระเจ้าจะอยู่กับข้าพเจ้า” แล้วก็เดินเข้าไปที่พักต่อไป คือบ้านอัศวินแห่งเซนต์จอห์น แม้เวลาตีคึกคักมาก คร.ลูเธอร์ก็ไม่ได้พักผ่อน เพราะมีผู้มาเยี่ยมสนทนากับเขาเป็นจำนวนมาก ในตอนเช้าวันพุธ เขาก็จะต้องเตรียมไป

ปรากฏตัวยังที่ประชุมสภา แต่เขาก็ยังมีโอกาสที่จะทำพิธีให้แก่อัสวิน ชาวอนที่จวนจะตาย ซึ่งขอร้องให้ มาร์ตินอธิษฐานเพื่อ

ในตอนบ่ายเวลา 4 โมงเย็น ผู้สื่อข่าวจักรพรรดิและเจ้าพนักงานตำรวจหลวงได้มากุมตัว ดร. มาร์ติน ลูเธอร์ไปยังสภา ลูเธอร์เดินอย่างเงิบ ๆ แต่ก้าวอย่างมั่นคงเข้าไปในท้องพระโรงแห่งราชวัง ของสังฆราช เขาได้รอกอยอยู่ข้างนอกห้องนี้เป็นเวลา 2 ชั่วโมง กว่าจะได้เข้าไปก็เป็นเวลา 6 โมงเย็น มีดแล้ว ต้องจุกคอบเพลิงตั้งไว้ตามที่วางข้างกำแพง

ท้องพระโรงแน่นไปด้วยคน มีทหารสเปนและเยอรมันยืนแถวอยู่ริมกำแพง จักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 เป็นคนหนุ่มอายุได้ 20 ปี นั่งอยู่บนบัลลังก์ทรงเครื่องแต่งกายสีดำล้วน มีจีเพชรสวมไว้ที่คอ รอบตัวมี กษัตริย์อีกหกประเทศนั่งอยู่ด้วย และผู้แทนสันตะปาปา นอกจากนี้ยังมีสังฆราช, ทูตานุทูตและอัสวิน ดวงตาทุกดวงจ้องมายังผู้ที่สงบเงิบ ขณะที่เขาเดินเข้ามา ถ้าจะรักษาอำนาจของสันตะปาปาไว้ มาร์ตินลูเธอร์จะต้องยอมรับรองอำนาจนี้และต้องรับว่าตนผิด

มีเจ้าพนักงานผู้หนึ่งบอกลูเธอร์ว่าไม่ต้องพูดอะไร นอกจากตอบคำถามเท่านั้น มาร์ตินลูเธอร์ แสดงหน้าตาที่ขมวด ผู้ที่จะตั้งปัญหาถามเขาคือ ดร.เอ็ค แต่ไม่ใช่ ดร.เอ็คที่เขาเคยคิดว่าที่เมืองโลฟซีค

ดร.เอ็คออกมา และชี้มือไปยังกองหนังสือเล่มเล็ก, ใหญ่ที่วางอยู่บนโต๊ะ ตั้งปัญหาถามว่าลูเธอร์ เป็นผู้เขียนหนังสือเหล่านี้ และจะยอมรับหรือไม่ว่า ความเห็นในหนังสือของเขาผิดพลาด ลูเธอร์ไม่ยอมตอบแล้วก็มีผู้อ่านหนังสือเหล่านั้นอ่านชื่อให้ที่ประชุมฟัง แล้วลูเธอร์จึงตอบว่าเขาเขียนหนังสือเหล่านั้นจริงและยังมีเล่มอื่น ๆ ที่เขาเขียนขึ้นด้วย ลูเธอร์ขอเวลาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบคำถาม ดร.เอ็คจึงหันไปถามจักรพรรดิ ๆ ยอมให้เวลา 1 วัน

ลูเธอร์ได้อธิษฐานตลอดคืน รุ่งขึ้นมิตรสหายที่เป็นห่วงก็ประหลาดใจที่เห็นลูเธอร์มีอารมณ์ดี หัวเราะและพูดสนุกสนาน พอเวลาสี่โมงเย็น เขาจึงถูกนำตัวไปไต่สวนในห้องประชุม ท่ามกลางคนสำคัญ ๆ อีก

ในครั้งนี้นูเธอร์ได้กล่าวเป็นภาษาเยอรมันชั่วระยะเวลาหนึ่ง อธิบายความหมายในหนังสือซึ่งเขาแต่งขึ้น ในท้องพระโรงนี้ร้อนจัดและอบอ้าวไปด้วยควันคอบเพลิงที่ริมกำแพง เมื่อเขากล่าวแล้วดูเหมือนว่าแทบจะหมดแรง และได้ถูกขอร้องให้กล่าวซ้ำเป็นภาษาลาตินอีก ตอนนี้อัสวินผู้หนึ่งตะโกนขึ้นว่า “ท่านอาจารย์ ถ้าจะกล่าวเป็นภาษาลาตินไม่ได้ก็พอแล้ว”

แต่ดร.ลูเธอร์ได้หายใจยาว แล้วได้กล่าวคำเป็นภาษาลาตินอีก เมื่อจบแล้ว ดร.เอ็คตะโกนว่า “ลูเธอร์, ท่านกล่าวนอกประเด็น ท่านจะถอนข้อความที่เขียนได้ไหม?”

มาร์ตินเงยหน้าขึ้น ดวงตาเป็นประกาย เขาตอบด้วยเสียงดังก้องไปทั่วห้องพระโรงว่า “ข้าพเจ้าไม่อาจ จะไม่เพิกถอนสิ่งใดทั้งหมด เพราะไม่เป็นการชอบธรรมที่จะไปกระทำการฝ่าฝืนความรู้สึกลึกซึ้งที่ ชอบ ข้าพเจ้าขออภัยนกราณ จะทำอย่างอื่นไม่ได้ ขอพระเจ้าโปรดช่วยด้วย อาเมน”

ในวันศุกร์ ลูเธอร์ก็ออกเดินทางจากเมืองเวมส์ หนังสือรับรองความปลอดภัย ยังคงใช้ได้ต่อไปอีก 20 วัน เขาไม่ยอมลงหัว, ไม่ยอมแพ้, ไม่ยอมทำตามสันตะปาปา มีข่าวลือกระฉ่อนไปทั่วเมือง ว่ามีการวางแผนการฉ้อโกงมาร์ติน เพื่อน ๆ จึงร้อนใจ เป็นห่วงว่าเขาจะปลอดภัยหรือไม่ เพราะมีคนจำนวนมากยุแหย่ให้จักรพรรดิเรียกคำรับรองความปลอดภัยคืนเสีย ลูเธอร์ก็จะถูกพวกรับจ้างฆ่าคนปลิดชีวิตเสียเท่านั้น และการกลับไปวิตเดนเบิร์กจะปลอดภัยหรือไม่? เพราะเขาถูกทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนาประณามเสียสิ้นดี ดูประหนึ่งว่าเขาเห็นจะไม่รอดพ้นที่จะจับตัวไปเผาทั้งเป็นต่อหน้าสันตะปาปาที่กรุงโรมเป็นแน่

แต่การเดินทางกลับก็คงราบรื่นเหมือนเมื่อตอนไป พวกชาวไร่ชาวนาตามทุ่งนา พวกพ่อค้าตามเมืองและหมู่บ้าน, พวกนักเรียนและแม่บ้านต่างก็โห่ร้องต้อนรับลูเธอร์ตลอดทาง เขาหยุดเทศนาตามทางหลายแห่งแล้ว ก็ไปพักผ่อนที่บ้านของลุงของเขาที่โมราเลียหลายวัน

วันที่ 4 พฤษภาคม มาร์ติน ลูเธอร์ จึงออกเดินทางมุ่งต่อไปยังวิตเดนเบิร์ก เมื่อเกวียนผ่านเขตหมู่บ้านโมราแล้ว เขามองขึ้นไปบน หลังคาบ้านก็มองเห็นนกกระสา ขายาว คอยป้องกันลูกเล็ก ๆ ของมันอย่างระมัดระวัง เห็นคันข้าวไร่นองกองตามทุ่งนาได้กลิ่นดินที่ไถขึ้นใหม่เมื่อฝนตก ดันแพร์ก็ออกดอกงามตลอดตามถนน ทำให้เขาระลึกถึงกุฎิคำที่เมืองวิตเดนเบิร์ก เขายินดีที่จะกลับไปอีก

ม้ากลางเกวียนซึ่งล้อกระแทกกับถนนอันขรุขระไปตามทางจนเข้าไปในป่าดงดิบ เสียงนกร้องเพลงอยู่ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ซึ่งปกคลุมถนนจนเกือบมืด มาร์ตินก็เกือบจะหลับอยู่บนหญ้าแห้งในเกวียน ทันใดนั้นเองเสียงฝีเท้าม้าดังมาทางหนึ่งทำให้เขาลุกขึ้นนั่งด้วยความตกใจ มีทหารหมู่หนึ่งขี่ม้าออกจากป่าไม้ มีอาวุธครบมือ คนขับเกวียนตกใจจึงชักม้าให้หยุด

“หยุด” พวกทหารม้าล้อมเกวียนไว้ หัวหน้าจึงร้องถามว่า “เกวียนนี้มี ดร.ลูเธอร์แห่งเมืองวิตเดนเบิร์กมาด้วยมิใช่หรือ?”

มาร์ตินหน้าซีดแล้วก็ตอบว่า “ใช่แล้วท่านมีธุระอะไรในตัวเราหรือ?”

“ขอโปรดจับม้าตัวนี้และขี่ไปกับพวกผมเดี๋ยวนี้แหละครับ”

แล้วพวกทหารก็ช่วยกันจูงมือลูเธอร์ลงจากเกวียนเพื่อขึ้นหลังม้า หัวหน้าก็สั่งให้คนเกวียนขับเกวียนกลับไปยังหมู่บ้านโมรา แล้วก็พาลูเธอร์ควมม้าหนีไปโดยเร็ว ลูเธอร์หันหน้ามาดูพวกเพื่อน ๆ บนเกวียน นึกในใจว่าคราวนี้ตัวคงจะถูกฆ่าตายแน่ แต่พวกทหารพาลูเธอร์มายังภูมิประเทศที่เคยรู้จักมาแต่

ก่อนแล้ว คือหมู่บ้านใกล้เมืองเออเฟ็ดท์ที่เขาเคยมาอยู่เมื่อสมัยเป็นเด็กนักเรียน และได้ถูกฟ้าคะนองครั้งหนึ่งแล้ว ครั้นแล้วจึงหนีออกไปเห็นปราสาทอ็อทเบิร์ก

เมื่อข้ามสะพานมาแล้วก็ได้ยินเสียงประตูปราสาทปิดตึงปัง ลูเธอร์ก็ยิ้มในใจเพราะเขารู้ว่าในปราสาทนี้ไม่มีศัตรูแล้ว ทุกคนในปราสาทต้อนรับเขาเป็นอย่างดี มีผู้มาแสดงความเคารพต่อเขา แล้วก็ถูกนำตัวไปยังห้องพัก

ภายหลังต่อมาจึงรู้ว่าเป็นแผนการของเจ้าเฟรดเดอริกที่ให้ทหารพาตัวลูเธอร์มาเก็บไว้เสียในปราสาท เพื่อความปลอดภัยจากศัตรู ลูเธอร์ต้องปลอมตัวเป็นอัศวินและมีชื่อใหม่ว่า จังเกอร์ ยอร์ช

ดังนั้นลูเธอร์จึงเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวอย่างบาทหลวงออกหมด แล้วสวมเครื่องแต่งกายอัศวิน สวมสร้อยคอทองคำและสะพายดาบ เริ่มมีหนวดเคราและไว้ผมยาว มีระเบียบวินัยเป็นอัศวินทุกอย่าง และจะต้องออกไปล่าสัตว์ แต่ดร.ลูเธอร์ไม่ชอบการล่าสัตว์นัก เมื่อมีผู้ชักชวนจึงได้ออกไปล่ากวางและเนื้อบ้าง

เกิดการโกลาหลกันใหญ่โตทั่วประเทศเยอรมัน แอลเบรชท์คูเรอ ศิลปินผู้มีชื่อเสียงแห่งนครนินเบิร์ก ถึงกับร้องไห้เมื่อทราบว่า มาร์ติน ลูเธอร์ถูกลักพาตัวเอาไปเสียแล้ว ลูเธอร์ติดต่อส่งข่าวให้เพื่อน 2-3 คนทราบว่าเขาปลอดภัยแล้ว แต่ไม่บอกที่ซ่อนตัว คนส่วนมากคิดว่าเขาคงตายแล้ว

ดร.ลูเธอร์ ใช้เวลาที่อยู่ในปราสาท อันเงียบเหงาในการเขียนหนังสือบ้าง แต่เขาทรมานทรมายตลอดเวลา อยากจะออกไปสู่โลกภายนอก เพื่อคัดค้านการปฏิบัติผิด ๆ ของพวกผู้นำในทางศาสนาของสมัยนั้น แต่เขาคงขี้ม้าท่องเที่ยวในป่าและเดินเล่นอยู่ภายในปราสาทเท่านั้น

จากท่ามกลางฝูงนก

มาร์ติน ลูเธอร์คงอาศัยอยู่ในปราสาททอเทเบิร์กโดยใช้นามว่า จังเกอร์ ยอร์ช มาเป็นเวลาหนึ่งปี เขาได้เฝ้าคอยตลอดฤดูร้อน เดินเที่ยวตามทุ่งนาคุณกทำรังตามกอหญ้าและใบไม้ซึ่งเขียวสดงดงามอยู่บนต้น เขาเขียนจดหมายบอกเพื่อน ๆ ว่า “จากตำบลที่อยู่ในอากาศ” หรือ “จากท่ามกลางฝูงนกที่ร้องเพลงไพเราะอยู่บนกิ่งไม้สูง และร้องสรรเสริญพระเจ้าด้วยสุดกำลังของมันทั้งหลายทั้งกลางวันและกลางคืน” เขาได้เห็นการเก็บเกี่ยวในฤดูใบไม้ร่วงและมีการเก็บผลไม้ต่าง ๆ ด้วย เมื่อหนาวจัดและมีหิมะตกก็ต้องนั่งผิงไฟอยู่ในห้องใหญ่จนกว่าจะหมดพายุหิมะ

ตลอดเวลาที่อยู่ในปราสาทนี้ มาร์ตินเขียนหนังสือเล่มเล็ก ๆ ส่งไปยังเมืองวิตเดนเบิร์กเพื่อพิมพ์จำหน่าย ประชาชนเยอรมันพากันอ่านด้วยความยินดี เพราะทราบว่าดร.ลูเธอร์ยังคงมีชีวิตอยู่ และเขียนหนังสือให้พวกเขาได้อ่านเสมอ ลูเธอร์จึงเริ่มทำงานที่ปรารถนาจะทำมานานมาแล้วแต่ยังไม่สบโอกาส คือการแปลพระคัมภีร์ใหม่ให้เป็นภาษาเยอรมัน ความจริงภาษาเยอรมันไม่เหมือนกันทุกภาคของประเทศ แต่ลูเธอร์คิดว่าจะใช้ภาษาเยอรมันชนิดที่ทุกคนเข้าใจกันได้

ลูเธอร์คงทำงานนี้อยู่หลายเดือน ในตอนกลางวันนั่งอยู่ที่โต๊ะริมหน้าต่างเล็กและสูง แสงสว่างเข้ามาได้น้อย ส่วนในตอนกลางคืนต้องใช้เทียน 2 เล่มนั่งเขียนอยู่ริมเตาผิงไฟ

อยู่มาในคืนวันหนึ่ง ทำงานอยู่ดึกมากรู้สึกกระวนกระวายและไม่สบายใจ แต่ก็พยายามที่จะทำงานต่อไป แสงเทียนวูบวาบทำให้เงาประหลาดเกิดที่ฝาห้อง เขาง่วงจนมอยไป แต่ก็รู้สึกว่าจะอยากจะทำงานต่อไปอีก

ทันใดนั้นลูเธอร์มองขึ้นไป แลเห็นเงาค่าเป็นรูปร่างคนในห้องในสมัยนั้นชาวเยอรมันเชื่อกันว่าผีปีศาจอยู่ใกล้ คนบางคนก็อ้างว่าเคยเห็นผีปีศาจ มาร์ตินจึงเชื่อมั่นว่าเงาที่เขาเห็นในห้องนั้นคือ ปีศาจกำลังมาดูเขาทำงาน มาร์ตินจึงหยิบเอาขวดหมึกที่อยู่ใกล้มือขว้างเบรียงไปยังปีศาจ ขวดหมึกก็ไปโดนฝาผนังไป เขาเอามือขี้น้ำแล้วก็ไปนอน

รุ่งขึ้นเช้า มาร์ตินออกมาดู เขาเห็นขวดหมึกอยู่บนพื้นห้องและรอยหมึกติดอยู่ที่ฝาห้องเป็นวงกลมใหญ่ เมื่อเติมหมึกใส่ขวดแล้วก็จับปากกาแปลพระคัมภีร์ต่อไป

ในที่สุดมาร์ติน ลูเธอร์ ก็แปลพระคัมภีร์ใหม่สำเร็จ เขาก็ได้รับจดหมายจากพวกเพื่อน ๆ ทางวิตเดนเบิร์ก เป็นข่าวไม่ว่ายังมีบทรกบาปขายกันดาษดื่นทั่วไป พวกเพื่อนบอกว่าทั้งฝ่ายศาสนาและฝ่ายบ้านเมืองคอยจะจับตัว ดร.ลูเธอร์ ฝ่ายบ้านเมืองก็สนับสนุนฝ่ายศาสนา ทางฝ่ายศาสนาจะไม่ยอมให้ผู้ใดสงสัยในความเชื่อของตนหรือลบหลู่สิ่งศักดิ์ใด ๆ ทั้งหมด โกรจีนินให้ที่อยู่อาศัย, อาหารหรือเสื้อผ้าแก่ลูเธอร์ จะถูกลงโทษ ห้ามมิให้ผู้ใดอ่านหนังสือที่เขาเขียน ชาวเยอรมันจึงแตกออกเป็นสอง

พวก พวกหนึ่งนับถือลูเธอร์และทัศนะของเขา อีกพวกหนึ่งเข้าข้างสันตะปาปาและจักรพรรดิที่จะคอยปราบปรามลูเธอร์

พวกอัครวิ 2 นายเตรียมพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อการปฏิรูปใหม่นี้เสมอ แต่ลูเธอร์ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้อาวุธ ศาสตราจารย์บางคนก็ถือว่าเป็นศิษย์ของลูเธอร์ได้แนะนำให้เกิดการเกี่ยวข้องกับวัดวาอารามและสำนักนางชีเสีย บางคนก็คิดจะเลิกแบบพิธีเก่า ๆ ให้หมดไป บางคนไปไกลถึงกับทำลายรูปปั้นและทรัพย์สินอย่างอื่น

ดร.ลูเธอร์ไม่ชอบการรุกรานเช่นนี้ เขาตำหนิเฉพาะการปฏิบัติในทางศาสนาที่เห็นว่าผิดเท่านั้น มาร์ติน ลูเธอร์ได้คิดรอบคอบมาก เขาพยายามที่จะเล็งสร้างหลักคำสอนที่ไม่ตรงกับความจริงเท่านั้น เขาเห็นว่าหลายสิ่งที่ประชาชนเชื่อถืออยู่นั้นเป็นภัยอันตรายมาก แต่เขาก็กลัวการกระทำอันรุนแรงที่พวกของเขาอาจจะกระทำ เขาไม่ต้องการรุนแรงเช่นนั้นเลย

เมื่อลูเธอร์ได้รับจดหมายจากฟิลิป เมเลนซ์ทอน ขอร้องให้เขากลับไปยังวิตเตนเบิร์ก เขาก็ตกลงใจจะไป เขาจึงขอให้เจ้าเฟรดเดอริกปล่อยออกจากประสาท ฝ่ายเจ้าก็คิดว่าจะเป็นอันตรายและไม่เหมาะ แต่ก็ให้มาร์ตินตัดสินใจเอาเอง ดังนั้น ดร.ลูเธอร์ ซึ่งยังคงไว้หนวดเคราและแต่งตัวแบบอัครวิอยู่ก็ได้ออกจากปราสาทมุ่งตรงไปยังวิตเตนเบิร์ก

ในขณะที่เดินทางก็มาถึงเมืองเยนา จังเกอร์ฮอร์ช ได้มาถึงที่พักเดินทางขณะที่เขารับอาหารอยู่ที่อ่านหนังสือไปด้วย เมื่อได้ยินเสียง 2 คนเดินมา เขาก็มองดูเห็นนักเรียน 2 คน แต่งกายแบบชาวสวิสเข้าประตูมา เจ้าของโรงแรมก็รีบไปต้อนรับเขาและพูดว่า “เชิญครับพ่อหนุ่ม ผมกำลังเอาเนื้อวัวเสียบไม้ย่างไฟอยู่ประเดี๋ยวก็จะสุกรับประทานได้ที่เดียว”

นักเรียนผู้หนึ่งกล่าว “ขอนั่งข้างประตูนี้เถอะ เพราะว่าเดินทางมาสกปรกมาก”

จังเกอร์ฮอร์ช ยิ้มและเรียกนักเรียนสองคนว่า “เชิญมารับประทานร่วมกันเถอะ จะเป็นพระพรยิ่ง ถ้าเรามาสันทนาการกันในทางที่ดี”

เมื่อนักเรียนเข้ามาใกล้ลูเธอร์ได้ยินเจ้าของโรงแรมกระซิบให้นักเรียนฟังว่า “นี่คือบาทหลวงลูเธอร์ ผู้ซึ่งหยิกจมูกสันตะปาปา”

แต่นักเรียนเห็นคนหนวดดำ สวมถุงสีแดงและแต่งกายแบบอัครวิ นักเรียนมองดูหน้าเจ้าของโรงแรมคิดว่าคงจะกินเหล้าเมาไปสักหน่อยจึงพูดเช่นนี้

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว นักเรียนทั้งสองประหลาดใจที่อัครวิแปลกหน้าผู้นี้พูดจาหลักแหลมนัก บนโต๊ะข้างตัวเขามีแต่หนังสือสวดและแทนที่จะพูดเรื่องการล่ากวาง หรือสุนัขล่าสัตว์ แต่กลับพูดถึงพระกิตติคุณ

นักเรียนคนสูงจึงพูดว่า “ผมทั้งสองจะไปยังมหาวิทยาลัยวิตเดนเบิร์ก ได้ข่าวว่าดร.ลูเธอร์ยังมีชีวิตอยู่และไม่เป็นอันตราย ท่านทราบหรือไม่ว่า ดร.ลูเธอร์อยู่ที่วิตเดนเบิร์กหรือเปล่า?”

อัสวินหัวเราะและตอบว่า “ผมรู้ว่าขณะนี้เขายังไม่อยู่ที่นั่น แต่ไม่ช้าก็จะอยู่ดอก ถ้าเธอทั้งสองไปพบกับดร. เยอโรม สะเกิฟ บอกกับเขาว่า ผมขอส่งความคิดถึงมาด้วย”

นักเรียนนั้นก้มศีรษะ แต่ก็รู้สึกแปลกใจว่า อัสวินผู้นี้ชอบกลมาก แล้วลูเธอร์ก็มิได้พบกับนักเรียนนั้นอีก มาร์ตินรีบควมม้าไปแต่เช้าตรู่ เมื่อถึงวิตเดนเบิร์กก็ตรงไปยังบ้านของดร. สะเกิฟ ได้พบการต้อนรับจากพวกเพื่อน ๆ จัสตัส โจนา, นิโกลาส แอมสะคอฟ และเมแลนซ์ทอน ขณะที่กำลังสนทนาปราศรัยแสดงความยินดีที่ดร.ลูเธอร์ได้กลับมา ก็มีเสียงเคาะที่ประตู พอเปิดก็มีนักเรียนสวิส 2 คนเดินเข้ามา เมื่อเห็นอัสวิน เขาแปลกใจมากจนดร.ลูเธอร์หัวเราะเสียงดัง เขาจึงบอกให้ฟังว่า ดร. ลูเธอร์เพิ่งกลับมาจริง ๆ แล้วก็แนะนำตัวเองให้นักเรียนทั้งสองรู้จัก

การสมรส

เมื่อมาร์ติน ลูเธอร์กลับมายังกุกิด้าอีกก็มึ่งงานทำมากขึ้น คือ สอนในมหาวิทยาลัยและเทศน์ในโบสถ์ มีผู้คนมาจากประเทศต่าง ๆ เพื่อมาฟังเขาเทศน์

ในตอนกลางคืนเมื่อว่างกิจการงานแล้ว เขาก็เขียนหนังสือเพื่อพิมพ์ออกแจกจำหน่ายทั่วประเทศเยอรมัน ทั้งโลกกระต๋าระสายและยุ่งยากทั่วไป เพราะเป็นเวลาที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ มีความคิดใหม่และกิจการใหม่ ๆ เกิดขึ้น โลกกำลังย่างเข้าสู่สมัยปัจจุบัน

ได้มีการเดินเรือสำรวจพื้นดินใหม่ทั่วโลก โคลัมบัสก็พบทวีปอเมริกาภายหลังที่มาร์ติน ลูเธอร์เกิดแล้วได้ 9 ปี ปิซาโรเข้ายึดครองอเมริกาได้ โคลเตสเข้าปล้นประเทศเม็กซิโกแล้วขนทองคำเข้าประเทศสเปน เกิดการค้าขายทั่วโลก การคิดค้นพบเข็มทิศทำให้สะดวกแก่การเดินทางเรือ การยึดครองประเทศใหม่ ๆ ทำให้เกิดการใช้ปืนยาวและดินปืน

การใช้กล้องจุลทรรศน์ส่องดูดาว ทำให้สะดวกแก่การเดินทางเรือ การใช้เครื่องพิมพ์หนังสือและแกะสลักทำให้ความคิดใหม่ ๆ แพร่หลายไปทั่วทวีปยุโรป คนอ่านหนังสือออกมากขึ้น ในประเทศอิตาลีมีการเขียนรูปภาพสำคัญ ๆ ส่วนในประเทศเยอรมัน แอลเบรชตุเรอร์ ได้เขียนภาพและแกะสลักรูปด้วยไม้ต่าง ๆ ได้แปลหนังสือสำคัญ ๆ ของกรีกและพิมพ์ออกแพร่หลาย นักปราชญ์สำคัญ เช่น อีราสมัสในประเทศฮอลแลนด์ประพันธ์หนังสือขึ้น แพร่หลายไปหลายประเทศ

แต่สภาพของชาวนาออคอยากมาก เพราะต้องเสียภาษีอากรอัตราสูงให้แก่ขุนนาง บาทหลวงและสังฆราชตามวัดต่าง ๆ พวกบาทหลวงกินอยู่อย่างฟุ่มเฟือยเหมือนขุนนาง ชาวนาออคต่อสู้กับขุนนางและบาทหลวงบ่อย ๆ เมื่อการทำไร่่นามีได้ผลและภาษีอากรก็สูง ต่อมาได้นำเอากฎหมายโรมันมาใช้ในประเทศเยอรมัน กฎหมายนี้มอบกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ป่า และน่านน้ำซึ่งเคยเป็นสาธารณะให้ตกเป็นสิทธิ์ของขุนนางเอกชน เมื่อชาวนาออคแข็งสิทธิ์ขึ้นคราวใด ก็ถูกพวกขุนนางลงโทษอย่างทารุณโหดร้าย แม้แต่การลอกเปลือกไม้ในป่าของขุนนาง ก็ถูกลงโทษถึงประหารชีวิต การจลาจลได้แพร่เข้าไปในเมืองด้วย

ในสมัยกลาง พวกอัศวินและขุนนางรบกันเอง ต่อมาพวกเจ้าใหญ่ที่ปกครองออกกฎหมายห้ามรบกัน จึงเป็นเหตุให้ทหารรับจ้างออกไปเป็นโจรที่ขยปล้นสดมภ์ทั่วไป พวกพ่อค้ากลับร่ำรวยขึ้น ฝ่ายอัศวินและชาวนาออคเลียดแค้นมาก เมื่อการทำนาไม่ได้ผลดีชาวนาออคพากันเข้ามาในเมืองเพื่อเป็นขอทานต่อไป ตามบ้านนอกก็มีอันตรายมาก ปราสาทและวัดวาอารามถูกเผาทั่วไป ทรัพย์สินถูกทำลายและโจรกรรมทั่วไป

เมื่อดร.ลูเธอร์ ได้ข่าวจลาจลครั้งแรกก็เห็นใจชาวนาออคผู้หิวโหย แต่ต่อมาได้ทราบข่าวว่ามีกการจลาจลนองเลือด ก็เคืองมากเพราะเขาไม่ชอบการรุนแรง เขาจึงพิมพ์ใบปลิวคัดเตือนพวกขุนนางให้ใช้

กำลังปราบกบฏชวา เป็นเหตุให้ชวาโกรธมาก เลกกลายเป็นศัตรูต่อลูเธอร์และออกจากศาสนาของลูเธอร์ ต่อมาเมื่อพวกขุนนางปราบปรามพวกชวาหนักเข้า ลูเธอร์จึงเขียนว่าปีศาจที่เคยครอบงำชวาได้เข้าครอบงำฝ่ายที่มีชัยชนะแทนที่มันจะกลับไปยังนรก

มาร์ติน ลูเธอร์ได้ถูกสันตะปาปา และพวกคาทอลิกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อการจลาจลชวา ความจริงลูเธอร์มิได้มุ่งสิ่งอื่นนอกจากจะแก้ไขคำสอนทางศาสนาที่เขาเห็นว่าผิดพลาดเท่านั้น

แต่เนื่องจากว่าลูเธอร์ได้สังเกตเห็นพิธีเก่า ๆ ของวัดกำลังจะเสื่อมไป ความคิดของเขาเกี่ยวกับแบบพิธีเหล่านี้ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เมื่อเขามาถึงวิตเดนเบิร์ก เขาไม่พอใจที่เห็นบาทหลวงและนางชีออกจากสำนักไปเป็นจำนวนมาก บางคนก็สมรสกันเองแล้วไปตั้งตัวทำมาหากินเลี้ยงชีพในเมือง ลูเธอร์จึงเห็นว่าบาทหลวงอาจสมรสและเป็นศาสนาจารย์ก็ได้ สหายของเขา ศาสตราจารย์และนักปราชญ์หลายคนก็สมรส ฟิลิป เมแลนซ์ทอนก็สมรสและมีบ้านอยู่อย่างสบายในเมืองวิตเดนเบิร์ก พวกเพื่อน ๆ เหล่านี้ชวนให้ลูเธอร์สมรสเสีย และแนะนำสตรีที่มีเงินหลายคนให้แก่ลูเธอร์ แต่ลูเธอร์ไม่คิดถึงเรื่องนี้เลยในขณะนี้

ไม่ไกลจากเมืองกริมมาเท่าใดนัก มีสำนักนางชีที่ลูกสาวของคนร่ำรวยและขุนนางไปบวชชีอยู่กันเป็นเวลานานมาแล้ว เมื่อเกิดความเห็นใหม่ ๆ ทางศาสนาขึ้นเช่นนี้ พวกนางชี 12 คนก็ตัดสินใจออกจากสำนัก จึงได้เขียนจดหมายถึง ดร.ลูเธอร์ขอความช่วยเหลือ ลูเธอร์จึงได้ให้สหายของเขาซึ่งมีหน้าที่ดูแลสำนักนางชี จัดการให้นางชีออกไปตามความประสงค์เพื่อจะได้กลับบ้าน

กุฎิคำของลูเธอร์ เกือบจะร้างเพราะบาทหลวงสึกออกไปประกอบอาชีพและสมรสกันมาก
คืนวันหนึ่ง ดร.ลูเธอร์ได้ยินเสียงเคาะที่ประตู จึงเปิดออกไปเห็นเกวียนคันหนึ่งมีนางชีมาด้วยกัน 9 คน ลูเธอร์ก็ประหลาดใจและได้จ้องมองดู

พวกชีเหล่านี้มองดู ดร.ลูเธอร์แล้วคนหนึ่งจึงถามว่า “ดร.ลูเธอร์หาที่พักอาศัยให้พวกดิฉันได้ไหมคะ พวกดิฉัน 3 คนเท่านั้นที่มีบ้านเรือน นอกนั้นไม่มี?”

ลูเธอร์มิได้คิดว่าจะมีปัญหาในเรื่องเช่นนี้มาก่อน เขาจึงเปิดประตูออกและบอกว่า “ขอให้พวกเธอพักอยู่ที่นี้ก่อน แล้วจะจัดแจงเรื่องที่อยู่ให้”

เขาจึงจัดให้นางชีพักตามกุฎิบาทหลวงที่ว่าง ๆ ดร.ลูเธอร์ จึงคิดใคร่ครวญในเรื่องนี้มาก เพราะพวกนางชีเหล่านี้ไม่รู้จักโลกภายนอก เขาจึงคิดหาทางช่วยเหลือโดยเขียนจดหมายส่งไปยังสหายและญาติพี่น้องของนางชีเหล่านี้

ได้มีผู้ช่วยเหลือคือ ญาติมารับไปเองก็มี ให้คนมารับตัวก็มี และมีหลายคนที่ยอมสมรสกับนางชี มีสหายคนหนึ่งชื่อ ลูทัส กรานซ์ และภรรยาของเขา ขอรับเอานางชีไปเลี้ยงไว้ 2 คน จนกว่าจะหาที่อยู่ได้ต่อไป กรานซ์เป็นศิลปินทางเขียนภาพได้เขียนภาพในหนังสือของลูเธอร์หลายเล่ม

ในที่สุดก็ยังมีนางซีเลียอยู่อีกคนหนึ่ง ชื่อ คัทริน วอนโบรา ลูเธอร์ได้ขอร้องให้เพื่อนของเขา ซึ่งเป็นนักกฎหมายและภรรยารับเอาคัทรินไปเลี้ยงไว้ที่บ้าน คัทรินมีใจคนสวยแต่อ่อนไหวและฉลาด อยู่ต่อมา ดร.กลัด อธิการบดีแห่งมหาวิทยาลัยวิตเทนเบิร์ก ได้ขอให้คัทรินสมรสกับเขา ดร.แอมสคอฟ ซึ่งเป็นโสดเหมือนกับมาร์ติน ลูเธอร์ ได้ถามคัทรินว่าจะสมรสกับ ดร.กลัดไหม? คัทรินจึงย้อนว่า “ดิฉันจะไม่ยอมแต่งงานกับใครนอกจากคุณ (ดร.แอมสคอฟ) หรือ ดร.ลูเธอร์เท่านั้น”

แอมสคอฟเอาเรื่องนี้ไปเล่าให้ลูเธอร์ฟัง ลูเธอร์หัวเราะนึกว่าเป็นการพูดเล่นเท่านั้น มาร์ติน ลูเธอร์ไม่คิดที่จะสมรสเลย เพราะใคร ๆ จะติเตียนได้ว่าเคยเป็นบาทหลวงมาแล้ว และยังไปสมรสกับสตรีที่เคยเป็นนางชีมาแล้วจะยิ่งถูกครหามากขึ้น และจะทำให้แนวคิดทางศาสนาของตนเสื่อมไปด้วย เขาารู้ดีว่าเขาควรจะยอมสละชีวิตเพื่อเชิดชูหลักความเชื่อของเขา และคิดว่าชีวิตของตนเสี่ยงอันตรายที่จะถูกเผาทั้งเป็นอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นจะเป็นสามีที่ดีไม่ได้แน่

แต่เมื่อรู้จักกับคัทริน วอนโบรามากขึ้น ลูเธอร์จึงรู้สึกตัวว่าเข้าใจผิดมาก เขาจึงเอาเรื่องนี้ปรึกษาบิดาผู้ซึ่งชรามากแล้ว บิดายินดีให้เขาสมรสเสีย ลูเธอร์ก็บอกกับเพื่อนเพียง 3 คน เท่านั้นว่า เขาจะสมรสและจัดพิธีอย่างง่าย ๆ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1525 ตอนเย็น ลูเธอร์เสียใจมากที่ฟิลิป เมแลนซ์ทอนไม่เห็นด้วยและไม่มาร่วมพิธี

มาร์ตินและคัทรินคงอาศัยอยู่ที่กุฎิคำตามเคย เป็นตึกขนาดใหญ่ แม้บัดนี้จะไม่มียาบาทหลวงอื่นอยู่ แต่ก็มียาบาทหลวงบางคนเดินทางผ่านมาและพักที่นี่ เจ้าเฟรดเดอริกได้ประทานกุฎิคำหลังนี้ ให้เป็นบ้านเรือนของครอบครัวมาร์ตินอยู่อาศัยตลอดไป

ใต้ต้นแพร์

ครอบครัวนี้อยู่กินด้วยกันมาด้วยความผาสุก คัชรินเป็นแม่บ้านที่ดี เธอทำงานหนักและจัดเป็นระเบียบสะอาดเรียบร้อย ปรุงอาหารดีและเย็บเสื้อผ้าของสามี แม้เงินเดือนในฐานะเป็นศาสตราจารย์ของลูเธอร์จะน้อย แต่คัชรินเป็นคนกระหม่อมกระหม่อมดี จึงออมทรัพย์ไว้ซื้อนาแปลงเล็ก ๆ ใต้หนึ่งแปลง ลูเธอร์หัวเราะเยาะวิธีจัดงานของคัชรินและเรียกว่า “คุณนายคัชริน” แต่เขาก็ยังรักคัชรินมากขึ้นและยินยอมให้จัดการทุกอย่าง

คัชรินมักจะคว้าเมื่อสามีเอาเงินและอาหารให้ผู้อื่น “คุณเอาอาหารไปให้ขอทานซึ่งเป็นขโมยทำไม เพราะวานนี้ขอทานคนนี้มีขโมยเสื้อนอกของคุณไปแล้ว”

เธอจึงเอาเงินซ่อนไว้เสีย และเมื่อโกธจัดเข้าก็ซ่อนอาหารอีกด้วย มาร์ตินจึงสัญญาว่าจะไม่ให้ใครอีก แต่ก็ลืมสัญญาเมื่อมีคนขัดสนมาขอ ถึงกับสหายคนหนึ่งได้รับจดหมายของมาร์ตินเขียนมาว่า “ผมส่งแจกันมาเป็นของขวัญวันสมรสของคุณ พล. ภรรยาของผมซ่อนเอาไว้”

พวกเพื่อน ๆ มักจะติเตียนลูเธอร์ว่าเป็นคนชอบรีนเริง เขาชอบภาพต่าง ๆ ชอบดูละคร ชอบเลี้ยงอาหารดี ๆ กับเพื่อนฝูงที่ถูกใจกัน ยิ่งกว่านั้นยังชอบเล่นดนตรี เช่น คีบอร์ด

คัชรินเอาเด็กนักเรียนและหลานชายหลานสาวมาเลี้ยงไว้ที่กุฎีคำอีกหลายคน นอกจากนั้นก็ยังมีแขกไปมาหาสู่พักอยู่เสมอ แม้จะมีรายได้น้อยแต่ก็มีอาหารพอเพียงกันทุกวัน ซึ่งมีคนรับประทานราว 20 คน เวลารับประทานอาหารก็มีการสนทนากันสนุกสนาน ถึงแก่พวกนักเรียนบันทึกคำพูดของ ดร.ลูเธอร์ไว้เสมอ”

บางวันลูเธอร์ก็เล่าถึงประวัติของคน และกล่าวถึงบิดามารดาว่า “ข้าพเจ้าเป็นลูกชานาเพราะบรรพบุรุษทำนามาตลอด บิดาต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นนักกฎหมาย บิดาจึงไปทำงานอยู่ที่แมนส์เฟลด์เพื่อชูด่านหิน ส่วนข้าพเจ้ามาเป็นนักปราชญ์ ต่อมาข้าพเจ้าเป็นบาทหลวง บิดาโกรธมาก ข้าพเจ้าย้ายย้ายสันตะปาปา และสมรสกับนางซี ใครจะรู้ล่วงหน้าเหตุการณ์เหล่านี้ได้”

เขามีบุตรกับคัชริน 6 คน ทำให้แสนสและมาการีตดีใจมาก ฉะนั้นจึงตั้งชื่อบุตรคนหัวปีตามชื่อปู่ว่า “แสนส์” ต่อมาก็อลิซาเบ็ท, แมกคาลินนา, มาร์ตินปอลล์, และมาการีต แต่อลิซาเบ็ทตายขณะที่ยังเล็กอยู่ ส่วนแมกคาลินนาตายเมื่ออายุได้ 14 ปี ทำให้มาร์ตินและคัชรินเสียใจมาก แต่คนอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ทำให้ครอบครัวนี้มีความสุข และมีเสียงร้องเพลงและสนุกสนานกันตลอดเวลา

ในฤดูร้อนเมื่อดวงอาทิตย์ตกทั้งครอบครัวก็ไปนั่งใต้ต้นแพร์ในสวน ดร.ลูเธอร์อวดดอกไม้ที่เขาปลูก และสั่งให้แสนส์ไล่สุนัขมาให้มารบกวาน เมื่อเล่นกีฬากับพวกเด็ก ๆ แล้วก็เอาพิณขึ้นมาตีเด็ก ๆ รู้สึกว่าสนุกสนานดี เขาได้ยืนบิดาร้องเพลงที่แต่งขึ้นเองจนสุดเสียง เมื่อเห็นมารดาร้องเพลงด้วย เด็ก ๆ

ก็ร่วมร้องด้วยเหมือนกัน ใจความของเพลงมีว่า พระเจ้าเป็นป้อมอันแข็งแรง ไม่มีอันตรายใด ๆ จะทำร้ายได้

ปอลล์จึงถามบิดา ป้อมนั้นเหมือนกับปราสาทอทเบิร์กที่คุณพ่อไปอยู่หรือไม่
ลูเธอร์ยิ้ม แล้วจึงเล่าถึงชีวิตของเขาเมื่อตอนไปอยู่ในปราสาทหินนั้น เล่าถึงการล่าสัตว์ หิมะ
หนาในฤดูหนาว และเล่าชีวิตเมื่อเป็นเด็ก ๆ บิดามารดาต้องทำงานหนัก เพื่อหาเงินส่งเขาไปโรงเรียน
ตอนนี้ปู่และย่าของเด็กตายไปหมดแล้ว ส่วนพี่น้องของมาร์ติน ลูเธอร์ ยังประกอบอาชีพอยู่ที่
แมนส์เฟลด์ ดร.ลูเธอร์ สัญญาว่าจะพาเด็ก ๆ ไปพบกับพวกลูกพี่ลูกน้องของเขา

บิดาแห่งการปฏิรูป

เมื่อมาร์ติน ลูเธอร์ชรา สุขภาพก็ทรุดโทรมลง มักเป็นโรคปวดศีรษะบ่อย ๆ นอกจากนั้นยังเสียใจที่ผู้ติดตามลัทธิตของเขาถูกฆ่าตายหลายคน เพราะไม่ยอมเลิกลัทธิลูเธอร์แรน แต่ดร. ลูเธอร์ก็ยังคงทำงานต่อไปอีก เขาไปเทศนาตามเมืองต่าง ๆ และปาฐกถาที่มหาวิทยาลัยวิตเดนเบิร์ก ไปเยี่ยมคริสตจักรต่าง ๆ เขียนจดหมายและหนังสือต่าง ๆ แปลพระคัมภีร์เก่าและแต่งหนังสือเกี่ยวกับพระคัมภีร์สำเร็จ และงานเหล่านี้ก็มิได้รับเงินเดือนเลย

รายได้ของครอบครัวก็ทวีขึ้น โดยมีมิตรสหายส่งเสื้อผ้าและอาหารมาให้ นอกจากนั้นเจ้าจอห์น ซึ่งเป็นผู้สืบทอดของเจ้าเฟรดเดอริกก็สนับสนุนมาร์ติน ลูเธอร์ทุกวิถีทาง และเป็นผู้อุปถัมภ์คริสตจักรลูเธอร์แรนด้วย

คริสตจักรลูเธอร์แรนได้แพร่ไปเพราะหนังสือ และใบปลิวต่าง ๆ พร้อมด้วยภาพการ์ตูน เพราะลูเธอร์เขียนหนังสือออกมากมาย พวกศิลปินและผู้พิมพ์ยอมเสี่ยงชีวิตในการร่วมงานกับเขา พวกคาทอลิกพิมพ์หนังสือออกโต้แย้งกับ พวกลูเธอร์แรนเหมือนกันแต่มีจำนวนไม่มากนัก

ลัทธิตศานานิกายลูเธอร์แรนได้เป็นที่รับรองกันเป็นส่วนมากทางภาคเหนือของประเทศเยอรมัน และตามเมืองสำคัญบางแห่งในภาคใต้ เจ้าพนักงานของเมืองต่าง ๆ ก็ไม่ห้ามการปฏิบัติตามพิธีลูเธอร์แรน แม้ว่าน่ากลัวจะเกิดความยุ่งยากก็ตาม

ในตอนต้นมีการสับสนกันบ้างในเรื่องคริสตจักรต่าง ๆ ต่อมาเจ้าผู้ปกครองแคว้นต่าง ๆ ตกลงกันว่าให้ประชาชนถือศาสนาตามอย่างเจ้า ถ้าเจ้าผู้ครองรัฐเป็นลูเธอร์แรน ประชาชน และบาทหลวงในเขตรัฐนั้น ๆ ต้องเป็นลูเธอร์แรนทั้งหมด ถ้าใครไม่เป็นก็ให้ไปอยู่ในเขตของพวกคาทอลิก คริสตจักรลูเธอร์แรนในทุกรัฐจึงมีเจ้าเป็นหัวหน้าและมีพวกนักปราชญ์และผู้พิพากษาเป็นผู้ดำเนินงาน

เนื่องจากสุขภาพของลูเธอร์ได้เสื่อมลง เขาจึงไม่สามารถที่จะทำงานได้ในตอนเช้า ดังนั้นเขาจึงใช้เวลาอยู่กับเด็กนักเรียนยิ่งกว่าออกไปเดินทาง แต่ก็ยังคงเทศน์และเขียนหนังสือต่อไป เมืองวิตเดนเบิร์กในขณะนี้มีผู้คนมากขึ้นเพราะต่างก็ต้องการมาฟัง ดร.ลูเธอร์กล่าว มีจดหมายถึงเขามากมาย แต่เขาก็พยายามตอบเองทุกฉบับ

ในเดือนมกราคม ปี 1546 ดร.ลูเธอร์ไปยังเมืองไอเลเบิน ซึ่งเป็นเมืองที่เขาเกิดเมื่อ 63 ปีมาแล้ว บุตรชายทั้ง 3 คนก็ไปด้วย บุตรได้เลยไปถึงแมนส์เฟลด์เพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องตามที่ตกลงกันไว้ ส่วนดร.ลูเธอร์คงไปพักอยู่ที่บ้านเพื่อนเก่าซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีของเมืองนั้น ในวันนั้นลมหนาวพัดมาจากภูเขาเข้ามาในเมืองไอเลเบิน พัดถูกระเบื้องหลังคาบ้านอย่างแรงเหมือนกับว่าจะพัดเอาศีรษะและคอและนิ้ว

มือให้กระเด็นออกไปจากเกวียนที่เดินทางมา ลูเธอร์ได้ป่วยลงแต่ก็ยังสามารถปฏิบัติงานที่ตั้งใจจะมาทำในเมืองไอเลเบิร์นได้ และเขาได้พักอยู่ที่เมืองนี้อีกหลายสัปดาห์

ในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันเซนต์วาเลนไทน์ แม้จะป่วยเขาก็ยังสามารถไปเทศน์ในโบสถ์ที่เขาได้รับพัชิตมาได้ และยังเขียนจดหมายถึงคัทรินว่าจะกลับบ้านในวันที่ 18 กุมภาพันธ์

แต่กลางคืนก่อนที่จะเดินทางกลับบ้าน เขาป่วยหนัก พวกบุตรชายจึงรีบกลับจากแมนส์เฟลด์ ในขณะที่บุตรและสหายของเขาขึ้นอยู่กับเตียงนอน ดร.โยนาสถามว่า “ท่านอาจารย์ที่เคารพ ท่านมั่นใจที่จะยืนหยัดอยู่กับพระคริสต์ และหลักคำสอนที่ท่านเทศนาหรือ?”

มาร์ติน ลูเธอร์ ลืมตาขึ้นมาและกล่าวด้วยเสียงดังว่า “ครับ” ต่อมาสักครู่ก็สิ้นลมหายใจ เขาได้จัดการฝังศพของท่านไว้ที่โบสถ์ปราสาทวิตเดนเบิร์กใกล้กับผู้คุ้มครองชีวิตท่านคือ ศพของเจ้าเฟรดเดอริก มีคนมาร่วมฝังศพมาก

ในเมืองเจียบเหงา ทุกคนพูดถึงท่านลูเธอร์ทั่วทุกเมืองในประเทศเยอรมัน พูดถึงท่านทั้งดีและไม่ดี ทั้งพวกลูเธอร์แรนและพวกคาทอลิก แต่ทุกคนยอมรับว่าท่านเป็นคนกล้าหาญ ที่สามารถตีเค้นการกระทำและความเชื่อของทางศาสนาที่ท่านเห็นว่าผิด พวกคาทอลิกว่าลูเธอร์ทำบาป เพราะไปแต่งงานกับหญิงที่เคยเป็นนางชั้มาก่อน

แต่คนเยอรมันส่วนมากเห็นว่านักบวชมีครอบครัวได้ และครอบครัวของนักบวชเป็นตัวอย่างแห่งพลเมืองที่ดี บิดามารดาของเด็กอื่น ๆ ใช้คำตอบคำถามสอนเด็กของตนและร้องเพลงที่ลูเธอร์แต่งขึ้น และครอบครัวส่วนมากก็อ่านคัมภีร์ของลูเธอร์สู่กันฟังทุกวันในครอบครัวของตน ทำให้ภาษาเยอรมันก้าวหน้ามากขึ้น ดังนั้นมาร์ติน ลูเธอร์จึงได้รับฉายานามว่า “บิดาแห่งการปฏิรูปในทางศาสนา” และเป็นผู้ที่ตั้งนิกายโปรเตสแตนต์ขึ้นในโลก

กองคริสเตียนศึกษา
แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
14 ถนนประมวญ พระนคร
1957

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ตีรณสาร
62 ถนนปั้น (วัดแขก) สีลม โทร 31558
นายกระมล ตีรณสาร ผู้พิมพ์, ผู้โฆษณา
2500